

A MAGYAR ÍRÓK EGYESÜLETÉNEK FOLYÓIRATA

LYUKAS LÓRA

XXXI. ÉVFOLYAM IV.

2022/4. SZÁM

Lotz Károly freskója a csillárral a nézőtér fölött Fotó: Berecz Valter

**AZ OPERAHÁZ
REGÉNYES
HISTÓRIÁJA**
NEMZETI DÍSZTERMÜNK,
AZ YBL-PALOTA

Az Operaház nézőtere

Lépcsőházi részlet

A Lotz-freskó a csillárral

Főlépcsőház

Főlépcsőház

SÁGHY ILDIKÓ

NEMZETI DÍSZTERMÜNK, AZ YBL-PALOTA

Amióta csak felvetődött az önálló magyar dalszínház létrejöttének gondolata, legalábbis az építésére kiírt 1873-as versenytárgyalás óta, megkülönböztetett figyelem övezi a körötte zajló eseményeket. Akár Magyar Királyi Operaháznak hívták, akár Magyar Állami Operaháznak, mint napjainkban, építése és újjáépítése egyaránt országos ügynek számított és számít ma is.

„A közönség általános érdeklődést tanúsított e nemzeti műintézet iránt, mely külső és belső dísz tekintetében egyaránt a legszebb ennép épületek közé sorakozik. A magyar iparnak becsületére válik e díszes palota, mely egyik legszebb diadalait jelenti” – írta az 1884-es megnyitó után a *Magyar Ipar* című folyóirat. A korabeli sajtó éppúgy rendszeresen hírt adott róla, ahogyan mi is fontosnak tartjuk mintegy négy és fél éves rekonstrukciójáról Lyukasóra-különszámunkban beszámolni olvasóinknak.

Az Ybl-palota épületén az első komolyabb átalakítás 1912-ben történt, Medgyaszay István tervei szerint: ekkor növelték meg úgy a férőhelyek számát olyképpen, hogy a zenekari árkot süllyesztették, és betolták a színpad alá, s új ruhatárat is kialakítottak. Az 1930-as évekre a tizenhat zeneszerző szobra teljesen tönkrement, egy közülük az utcára is zuhant, helyükre 1963-ban helyezték el az újonnan pótoltszobrokat.

1980–84 között Siklósi Mária tervei alapján zajlott az Operaház átfogó felújítása, ekkor hozták létre a Hajós utcai tízszintes üzemházat is, ezt alagút köti össze az Operaházzal az utcaszint alatt.

Legutóbbi állomásként: Magyarország kormánya 2016-ban döntött az Operaház korszerűsítéséről. Ez magában foglalta az Operaház homlokzatának felújítását, a színpadtechnika és az akusztika korszerűsítését, a nézőtér kényelmének javítását, a zenekari árok átalakítását, a műemléki terek restaurálását, a technikai rendszerek cseréjét és a Hajós utcai üzemház felújítását. Ám a 2017-es bezárást megelőző, majd azt követő feltárások, valamint a tervezőiroda és a restaurátorok által végzett kutatások alapján 2018 végére a kormány, kiegészítve korábbi döntését: az Operaház teljes körű, történeti rekonstrukciója mellett foglalt állást. Mindezek hiánytalan megvalósulásáért, a nagyszabású projekt két vezető személyiségeként Ókovács Szilveszter, az Operaház főigazgatója és Zoboki Gábor, a palota teljes körű rekonstrukciójának felelős építész hadakoztak mindvégig a legkövetkezetesebben.

A jelenlegi átalakítás fontosnak tekintette, hogy egyensúlyt teremtsen Ybl Miklós eredeti tervei és a korszerű igények között. A pluszszékeket például kivették, a földszinti páholyok oldalfalait nádra cserélték, beépítették a hiányzó tűzjelző berendezést, a földszinten pedig emléktárat hoztak létre. Ókovács Szilveszter főigazgató már a 2011-es kormánybiztosi kinevezését követően elhatározta a színpadtechnika cseréjét is, amelynek elavult, zajos működése jó ideje gondot okozott. Mivel műemléki

védelem alatt álló épületről van szó, az építészek folyamatosan konzultáltak a szakemberekkel, és nemzetközi összehasonlító kutatásokat is végeztek. A zenekari árkot Ybl tervei szerint építették vissza, úgy, hogy az előadások igényei szerint változtatható akusztikai falakat is beépítették. Az eredeti nagyfüggönny Angliában varratták újra magyar varrónók által... Beláthatatlan lenne felsorolni a megújulás stációit, amelyekről most már a kíváncsi nagyjérdemű személyes operaházi látogatásokkal győződhet meg. Talán még egy érdekességet említsünk: az Ybl tervei közt fennmaradt, korábban meg nem valósult elképzelés szerint egy tömbbe, patkóformába rendezve alakították ki a földszinti széksorokat, így a páholyok oldalfalának borításai is jobban visszaverik majd a hangot, elősegítve lecsengését...

És 2022. március 12-én, szombat este ünnepi gálaműsorral nyitotta meg újra kapuit a gyönyörűséges Ybl-palota, amelyen részt vett Orbán Viktor miniszterelnök feleségével, Lévai Anikóval, valamint Novák Katalin újonnan megválasztott miniszterelnök is. A még hivatalában levő államfő, Áder János mondott megnyitóbeszédet, amelyben erre is emlékeztetett: „Manapság, amikor sorra emelkednek, újulnak, szépülnek kulturális intézményeink, érdemes felidéznünk: miben is hiszünk, amikor a művészeteknek méltó otthonokat avatunk.” A gálaműsorban elhangzó zeneműveket vendégként Plácido Domingo, valamint Medveczky Adám, Kesselyák Gergely és Kocsár Balázs vezényelték.

Egy nappal később, március 13-án Erkel Ferenc *Hunyadi László* című operájának ősváltozatát mutatták be a dalszínházban Ókovács Szilveszter rendezői debütálásában, amellyel a főigazgató az újranyitott Operaház korszerű művészi és technikai lehetőségeit kívánta reprezentálni.

„...és ideje van az építésnek” – nem először idézhetjük lapunk hasábjain – örömteli konklúzióként – a Prédikátor könyve harmadik fejezetéből ezeket a bibliai szavakat. Hiszen honi szellemi életünkben, hazai kulturális tereinken újra és újra tapasztalhatjuk szívverítő érvényességét. Mégpedig a legnemesebb milyenségben! Zoboki Gábor építész – amint különszámunk vége felé riportunkban olvashatják – mérnöki realitású építészbeszámolójában nem restell ihletett gondolatainak is hangot adni. Mert historikus léptékű, veretes operaházi épületünkről úgy véli: fémjelzi országunk múltját, történelmét, nemzeti dísztermünknek minősítve az Ybl-palotát. ♡

Áder János az ünnepi megnyitón

Jelenetek Erkel Ferenc Hunyadi László című operájából, a most bemutatott ősváltozatból

WELTLER ILDIKÓ

AZ OPERAHÁZ REGÉNYES HISTÓRIÁJA

„A dal és zene díszes csarnoka”

Dörre Tivadar korabeli rajzai a Magyar Királyi Operaházról, 1884

Az *Ybl-palota* – a legtöbb budapestinek ennyi is elég ahhoz, hogy tudja, melyik lenyűgöző fővárosi épületről beszélünk. Amióta a *Magyar Állami Operaház* (akkoriban még: *Magyar Királyi Operaház*) 1884-ben megnyitotta kapuit, kulturális és építészeti szempontból is nemcsak a budapestiek, hanem a más városokból, sőt országokból idelátogatók egyik kedvenc helyeként tartják számon.

A kívül-belül gyönyörű, akusztikailag és vizuálisan egyaránt megkapó épületet minden idők egyik legnagyobb magyar építésze, *Ybl Miklós* tervezte. Mintegy ezerháromszáz néző élvezheti benne egyszerre az opera varázsát, és ha méretét tekintve nem is tartozik a világ legnagyobb operaházai közé, akusztikájában Európában a harmadik helyre sorolják a milánói *Scala* és a párizsi *Opéra Garnier* után. A világörökség részeként számon tartott *Andrássy úton* álló neoreneszánsz, részben barokk díszítésű épület hazánk egyetlen nagy társulatú, operákra és balettokra szakosodott színháza, amelyet 2015-ben a brit *The Telegraph* magazin a világ legszebb koncerthelyszínei közé sorolt. Évente több ezer turista keresi fel, s minden decemberben már-már lehetetlenek látszó vállalkozás jegyet szerezni *Csajkovszkij* balettjére, Budapesten ugyanis nincs karácsony *A diótörő* nélkül.

Az Operaház épülete a közelmúltban ismét az érdeklődés középpontjába került, miután csaknem öt éven át tartó felújítása az idén fejeződött be, és márciusban végre elérkezett a várva várt pillanat: a lenyűgöző épületet újra birtokba vehette a nagyközönség. A rekonstrukció igencsak kemény feladatnak bizonyult, hiszen már harminc év is eltelt a legutóbbi helyreállítás óta, és bőven akadt tennivaló. Eleinte csak technológiai korszerűsítést és színpadi rekonstrukciót terveztek, ám végül teljes felújításra lett szükség. A munka első két éve épületdiagnosztikával telt, és csak ezután kezdődhetett a tényleges építési munka. Az alapelv az volt, hogy mindent *Ybl* eredeti tervei szerint állítanak helyre. Újdonságként kialakítottak egy háromszáznegyven négyzetméteres balett-termet, amelyet *Ybl* is próbaterepnek tervezett, s lett egy házi színpad is, amely, bármily hihetetlen, eddig nem volt az Operában. A neoreneszánsz palota régi varázsa a legmodernebb technológiával egészült ki: a páholyok vendégei felnyitható monitorokon követhetik a darab partitúráját, szövegét vagy a totálképet.

*

De mikor és hogyan született ez a gyönyörű épület? A gondolat a XIX. században merült fel, amikor Pest-Budán még a Nemzeti Színházban tartottak mind prózai, mind zenés előadásokat. A kiegyezés után azonban a város

Korabeli képeslap az Operaházról

fejlődése hatalmas lendületet kapott, és hamarosan egyértelművé vált a helyzet tarthatatlansága. Ahogyan *Orczy Bódog*, a Nemzeti akkori igazgatója mondta, „dráma és opera együtt, egy házban kénytelen működni”, de „a színház maga nem felel meg mindkét szak céljainak”. Különböző javaslatok születtek először a drámai és az operai szak szétválasztására, majd hamar napirendre került egy önálló dalszínház építése is.

A helyszín kijelölésére 1872-ben bizottságot hoztak létre. *Orczy* több lehetséges belvárosi helyszínt javasolt, végül a Sugár (a mai *Andrássy*) utat választották, amelyet épp azokban az időkben alakítottak ki a városrendezés során. A telket, amelyet eredetileg a Népszínház számára ajánlottak fel, báró *Podmaniczky Frigyes*, a Közmunkatanács alelnöke ajánlotta fel a leendő Operaháznak. A rákövetkező évben, 1873-ban pályázatot írtak ki a színház megépítésére. A győztes *Ybl Miklós* lett, akinek nyolcból heten szavaztak bizalmat. A belügyminiszter megbízólevelét az építész 1874 áprilisában kapta kézhez.

Az építési program fő irányítója *Podmaniczky Frigyes* báró, a tervpályázat bírálóbizottságának elnöke lett. Számos kitéttel állt elő: a főhomlokzat neoreneszánsz stílusban készüljön, kocsifeljárót kell kiépíteni előtte, a lábazat anyaga

**Ybl Miklós
terve lett a győztes
az építésre kiírt
pályázaton, 1873**

kő legyen, az épületet díszítő szobrok ne gipszből, hanem kőből vagy terrakottából készüljenek... Az egyes munkálatokra mind versenytárgyalásokat írtak ki. *Podmaniczky* ragaszkodott ahhoz, hogy az építkezésen magyar iparosok és művészek dolgozzanak, így kapcsolódott össze az Operaházzal sok, a fővárosi építészetből jól ismert név (*Hofhauser Lajos*, *Neuschloss Károly és fia*, *Oetl Antal* és mások). A kövek főleg Sós-kútról és Besztercebányáról érkeztek, a többszínű márvány Olaszországból.

*

Az építkezés végül 1875-ben kezdődött el, és összességében kilenc évig tartott. *Ybl* a tervezéskor a drezdai, a párizsi és a bécsi operaépületet tartotta szem előtt, részben azok mintájára kívánta megvalósítani neoreneszánsz elképzeléseit. A munka lassan haladt, sőt, egyszer még átmenetileg le is kellett állítani, miután a bécsi Ringtheaterben 1881-ben bekövetkezett tűzvész nyomán *Ybl* javaslatára biztonságosabb színpadtechnikát építettek be. (A bécsi Asphaleia társaság szabadalma, a hidraulikával működő színpadgépezet újításnak számított.) Akadtak tehát bőven gondok, elsősorban anyagi természetűek. Az évi maximális 200 000 forint nem bizonyult elegendőnek, az építkezés egyre húzódott, az elégedetlenség pedig csak nőtt. Végül az mentette meg a helyzetet, hogy *Tisza*

Kálmán miniszterelnök az éves keret háromszorosát folyósította az Operaház számára.

Ami a művészeti oldalt illeti, 1875-től a már említett Podmaniczky Frigyes lett a Nemzeti Színház intendánsa. Munkássága áldásos hatással volt a színházi életre, az intézmény az egyik fénykorát élte. A pestiek által *pepita bárónak* becézett Podmaniczky elősegítette a zökkenőmentes működést, a művészeti irányításba nem szolt bele. A dráma és az opera szétválasztásával megkezdte az új dalszínház társulatának kialakítását.

A két szak élén két külön művészeti igazgató állt. A Nemzeti Színház *Paulay Ede* irányítása alatt 1878-tól az aranykorát élte, az Operában azonban, miután *Erkel Ferenc* már 1874 januárjában a felmentését kérte, állandó probléma volt a tekintélyes vezető hiánya. *Richter János* alig egyévados ténykedése után a nagyszerű karmesterként elismert *Erkel Sándor* következett a művészeti igazgatói poszton, ám a problémákkal teli mindennapi teendők során csakis Podmaniczky támogatásával és tevőleges közreműködésével volt képes boldogulni.

Korabeli fotó külső enteriőrrel

A Magyar Királyi Operaház ünnepélyes megnyitójának napja végül 1884. szeptember 27-én érkezett el. „A dal és zene díszes csarnokában” (ahogyan a Vasárnapi Ujság nevezte az épületet) hatalmas tömeg és nagy csinnadratta kísérte a díszelőadást, amelyen Ferenc József is megjelent. A legenda szerint a császár az operaépület láttán megjegyezte, hogy szebb lett, mint bécsi társa. A műsoron a *Bánk bán első felvonása*, a *Hunyadi László nyitánya* és a *Lohengrin első felvonása* szerepelt.

Az újdonsült dalszínház méltóságteljes külseje, belső, elegáns, mégsem hivalkodó pompája és technikai újdonságai általános elismerést arattak. Az Operaház felépítése véget vetett a prózai és a zenés műfaj gyakran kellemetlen „társberletének”, és egyúttal a társadalmi reprezentáció elengedhetetlen színtere is lett. A társadalmi tagozódás érdekesen mutatkozott meg akkoriban a színházak terén. A kispolgárság inkább a Népszínházat látogatta, a középosztály a Nemzeti Színházat, míg az előkelőségek reprezentatív helye az Operaház lett. (Miután az újdonsült intézmény megkapta a királyi jelzőt, ez a rétegződés a színházak nevében is jól tükröződött.)

A nagy esemény, az építkezés és a megnyitó után a mindennapi működés nem volt teljesen zökkenőmentes. Meglehetősen hamar kiderült, hogy Pest városának nincs még kellően nagy közönsége a műfajhoz. Ennek ellensúlyozására az Operaház igyekezett széles repertoárral előállni, ám csak a legkiemelkedőbb művek értek meg nagy előadásszámot. Az új dalszínház felkarolta a nemzeti operahagyományt is, és ennek jegyében megrendelte Erkeltől az *István királyt*. A megnyitóra szánt mű csak az első évad vége felé készült el, és március 15-én tartották a díszelőadását. Ez volt az Operaház első eredeti bemutatója, ám összességében csak tizenhárom előadást ért meg.

*

A társulat kezdetben kis létszámú volt, és ezt a színvonal is megérezte. Az első években a legünnepeltebb magyar énekesek léptek fel, ám hosszú távon számuk kevésnek bizonyult, gyakran kellett vendégművészeket hívni. Az Operaház legkiemelkedőbb énekesei nemegyszer külföldön emelték nagyobb magaslatokba pályájuk ívét. Az énekeshiány másik oka az örökös anyagi bizonytalanság volt. Nem teljesen tisztázott státusa miatt (hivatalosan nem volt udvari operaház, ugyanakkor önfenntartó városi színház sem) az Operaház állandó anyagi gondokkal küzdött. A magyar állam rövid időn belül kénytelen volt ráébredni arra, hogy fenntartása bizony igen nagy költséges.

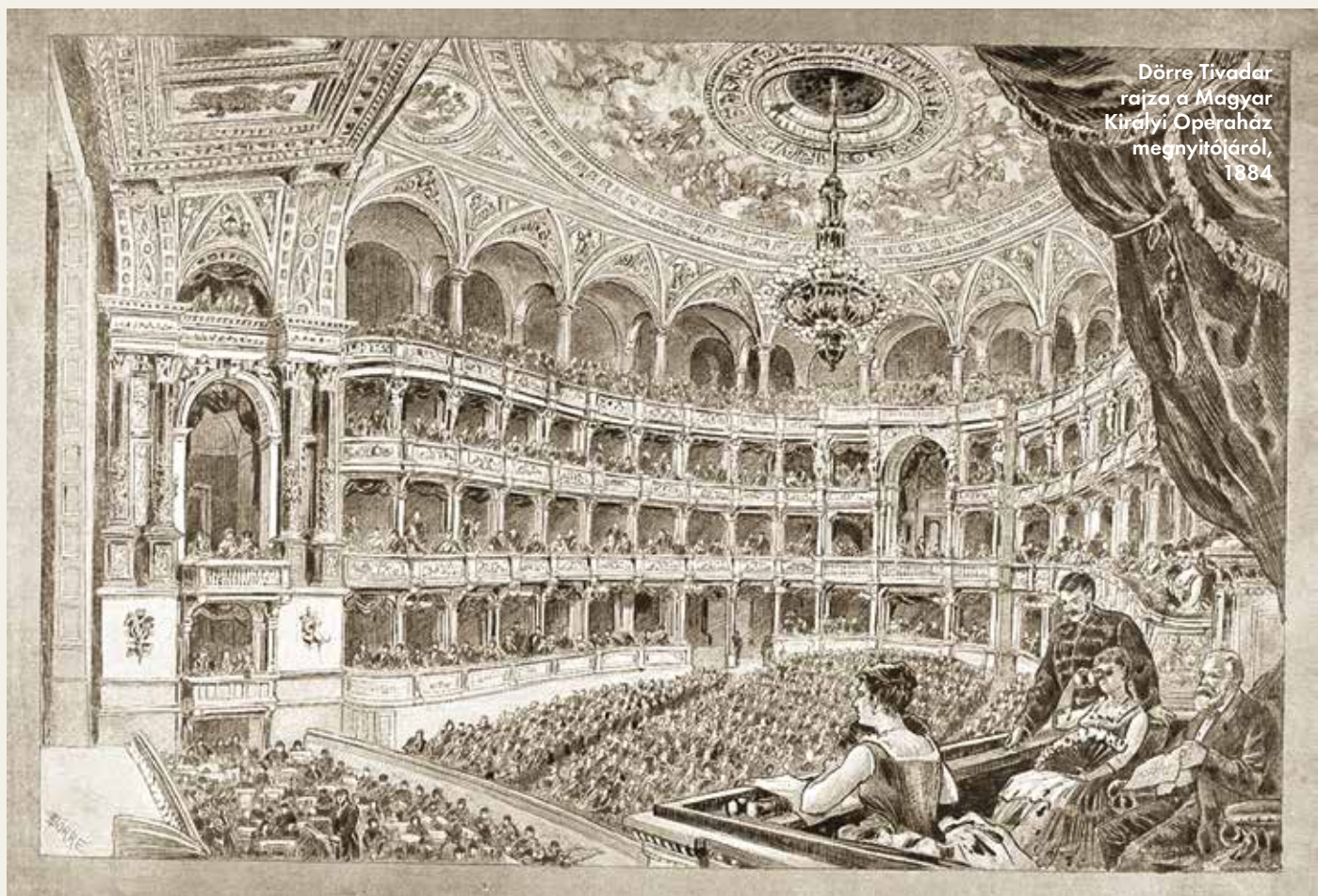
Az állami színházak élén akkoriban egy közös intendáns és külön-külön igazgatók álltak. Az intendánsnak adminisztratív, gazdasági és politikai szerepköre volt. Ő intézte a személyzeti és a pénzügyeket, s ő tartotta a kapcsolatot a belügyminiszterrel. A művészeti igazgató foglalkozott a repertoárral, ő válogatta és irányította a művészeket. Ami viszont a színpadon történt, az a rendezőre tartozott.

Ahogy említettük, az Operaház megépítésének idején mintegy tizenegy évig Podmaniczky Frigyes volt az intendáns, ám másfél évvel a színház megnyitása után, korára való tekintettel, felmentését kérte. Az Operaház ezt követő sorsa, vezetési szempontból, meglehetősen hányatottan alakult. Az intendatúra állandó válságban volt, a művészeti igazgatók gyakran cserélődtek. Kevés vezetőnek sikerült maradandót alkotnia. Ezek egyike volt a neves osztrák karmester és zeneszerző, *Gustav Mahler*, akinek irányítása alatt (1888 és 1891 között) a társulat az első aranykorát élte. Mahler növelte a zenei színvonalat, sőt még a deficittel is sikerrel megbirkózott.

*

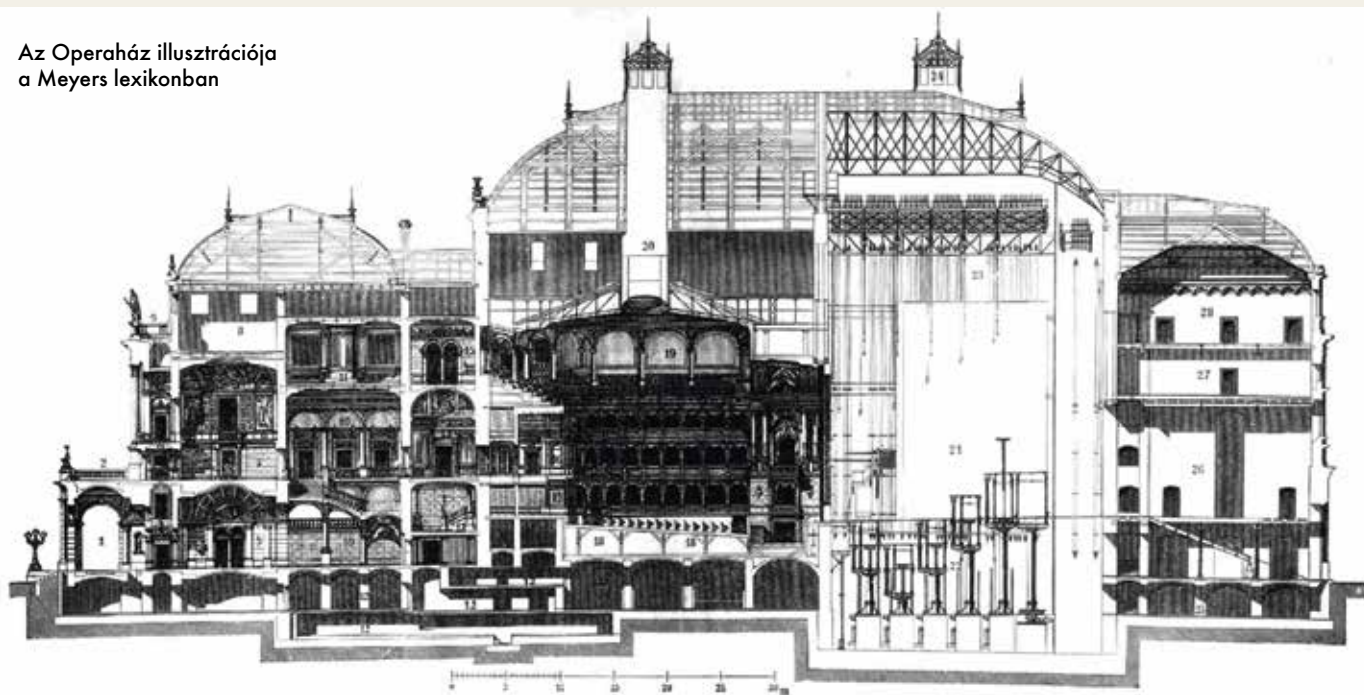
A legtöbb gondot a későbbiekben a fizetések körüli állandó viták okozták. 1901 végén *Széll Kálmán* akkori intendáns volt az, aki felemelte a zenészek juttatását, tízévi szolgálat után pedig a kórus és a zenekar tagjai is végleges státust kaptak. Ugyancsak ő volt az, aki 1902-ben lemondott az intendánsi szerepköréről, és a vezetést közvetlenül az igazgatóra, *Máder Rezsőre* bízta. Máder idején anyagi és művészi szempontból egyaránt virágzó korszak köszöntött a dalszínházra, az Opera a főváros leglátogatottabb színháza lett, és immár két szereposztással készült a nagybemutatókra.

A XX. század elején általában magas színvonal jellemezte az Operaházat, főleg Wagner, Puccini és Strauss művei voltak repertoáron. Kimagasló jelentőségű intendánsága idején (1912–1917) *Bánffy Miklós gróf* mélyreható reformokat hajtott végre. A színház anyagi helyzete stabilizálódott, a színpadi hatás látványosan megújult. Minthogy a gróftól kitűnő művészeti érzékkel áldotta

Dörre Tivadar
rajza a Magyar
Királyi Operaház
megnyitójáról,
1884

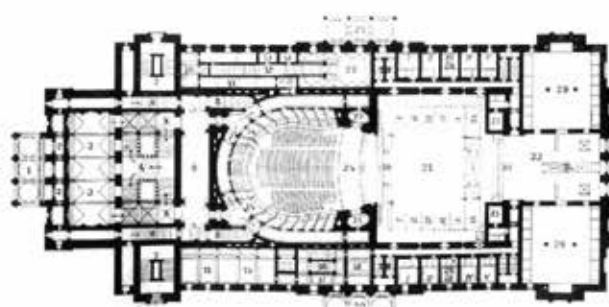
Az Operaház illusztrációja
a Meyers lexikonban

A. n. kir. operaház metszete. (Mérték: 1 : 100.)

Földrajzi alaprajz. (Mérték: 1 : 1000.)

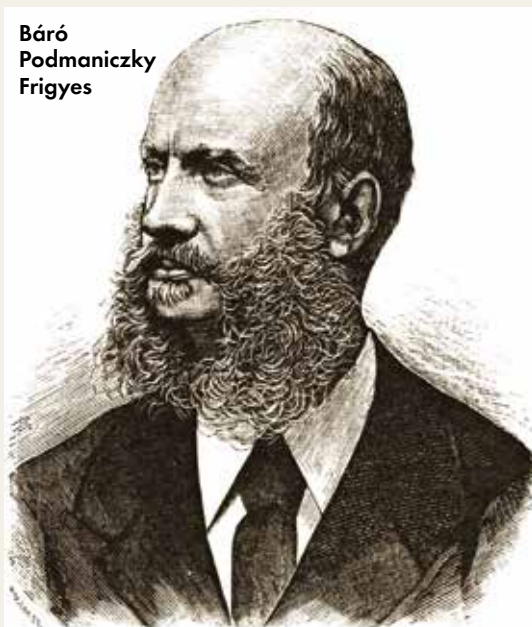

Alaprajz, színpad-magaságban. (Mérték: 1 : 1000.)

Séta az Operaház előtt, korabeli rajz

Báró Podmaniczky Frigyes

Hevesi Sándor rendező, 1912

Gróf Bánffy Miklós az operaházi irodájában

Szell Kálmán

Népopera, 1911, az Erkel Színház elődje

Aida-bemutató 1884, vendégművész Caruso

meg a sors, a díszlet- és jelmeztervezésben is közreműködött. A közönség és a kritika egyaránt lelkesen fogadta az opera színpadi hatásának lenyűgöző megújulását. Művészeti szempontból Bánffy legnagyobb döntései közé tartozott, hogy az 1912–13-as évadtól főrendezőként az Operaházhoz helyezte *Hevesi Sándort*. Új művészeti korszak vette kezdetét, megújított repertoárral, a Verdi- és a Mozart-művek reneszánszával. Hevesi munkássága az operát élvezhető, modern zenedrámává tette az Andrássy úton. Javaslatára a Verdi- és Mozart-felújításokhoz új fordítások is készültek. A legkiemelkedőbb előadások közé tartozott például *A trubadúr* (Bánffy díszleteivel) vagy *A varázsfuvola*. Ha Bánffy Miklós érdemei itt véget érnének, az is bőven elegendő lenne. Ám a grófnak akadt még egy korszakalkotó intézkedése: 1913-ban *Egisto Tango* olasz karmestert szerződtette főzeneigazgatónak. A korábbi időszakokban meglehetősen elhanyagolt olasz repertoár újjáéledt, Tango és Hevesi gyümölcsöző együttműködéséből ünnepelelt előadások születtek.

*

Sajnos, az első világháború, mint oly sok mindent, ezt a virágzó kulturális életet is megfojtotta. Háborús körülmények, átmeneti bezárás, hiányos költségvetés és személyzet – mindez lehetetlenné tette az érdemi munkát.

A világháború után természetesen nem álltak rendelkezésre olyan anyagi források, mint azelőtt. A húszas évek lesújtó gazdasági helyzetében kísérletet tettek a Városi Színház és az Operaház együttműködésére, a két társulatot igyekeztek mindkét helyen foglalkoztatni. Ily módon állandósult a kettős szereposztás, és fiatal énekesek is bemutatkozhattak (a Városi Színházban debütált például *Székegy Mihály*). Anyagilag azonban, sajnos, az együttműködés nem bizonyult sikeresnek. Sokan külföldi társulatoknál folytatták pályafutásukat, ahol nemcsak fizetés tekintetében jártak jobban, hanem a fejlődésre is több lehetőségük nyílt.

Sorozatos viták, leépítések és sztrájkok után (amikor is kis híján bezárták az Operaházat) végül újra szétválasztották a két színház irányítását. Az Operaház új vezetőjévé 1925-ben *Radnai Miklóst*, a Zeneakadémia tanárát nevezték ki. A fiatal igazgató sikeresen stabilizálta a színház helyzetét, nagyszerű évtized fűződik a nevéhez. Ő vezette be például az olcsóbb bérleti előadásokat, és olyan művészek kerültek irányítása idején az Operaházhoz, mint főzeneigazgatóként *Sergio Failoni*, a genovai operaház karmestere, a fiatal karmesterek közül pedig *Ferencsik János* és *Solti György*. Ebben az időszakban szervezték meg az *Operabarátok Egyesületét* is, amely ugyancsak hozzájárult a pénzügyi egyensúly fenntartásához.

A negyvenes években, sajnos, a politikáé lett a főszerep: eszerint az Operaházban is alkalmazni kellett a zsidótörvényt, így sokaknak távoznuk kellett. 1944 karácsonyától már nem tartottak előadásokat, az Operaház hatalmas pincerendszerét óvóhelyé alakították, még *Kodály Zoltán* is ott húzódott meg az ostrom heteiben. Szerencsére a gyönyörű épület viszonylag kevés sérüléssel, jóformán ép nézőtérrel megúsza a háborús pusztítást, így az Operaház már 1945. február 11-én újra megnyitotta kapuit. Az első hangversenyt, *Kodály Missa brevis*ének ősbemutatóját még az alsó ruhatárban tartották, a hivatalos megnyitóra március 15-én került sor.

*

A második világháború utáni években, főleg Ferencsik János munkássága révén, a színvonal és a társulat is egyre

fejlődött. A pénztárnál hosszú sorok kígyóztak, új énekesek kaptak lehetőséget, és olyan nagy sztárok emelkedtek ki, mint *Simándy József*, *Székegy Mihály*, *Gencsy Sári* és *Házy Erzsébet*. A látogatottság az ötvenes években olyannyira megugrott, hogy az Operaház egymaga már nem bírta az iramot. Hamarosan a Városi Színházban is rendeztek előadásokat, amely aztán 1951-től az Opera kezelésébe került, 1953-tól *Erkel Színház* néven. Az Operaház végre ismét bekapcsolódott a nemzetközi vérkeringésébe, számos világhírű énekes lépett a deszkáira, a társulat pedig külföldön vendégszerepelt.

A hatvanas-hetvenes években az Operaház már állami támogatásban is részesült. Új énekesnemzedék nőtt fel, tagjai közül a legígéretesebbnek a hetvenes évek közepén *Sass Sylvia* bizonyult. Tehetsége olyannyira beigazolódtott, hogy rövid időn belül beindult a nemzetközi karrierje.

Az Operaházat hosszas halogatás után a nyolcvanas években végre kívül-belül felújították, és 1984-ben, éppen a századik évfordulón nyitott meg újra.

Az Erkel Színház a 2017-es felújítása után

A rendszerváltozás után új korszak és új nehézségek köszöntöttek be. A pénzügyi források egyre szűkösebbek lettek, egymást érték a létszámleépítések. Nem lehetett tovább halogatni az Erkel Színház helyreállítását sem, amelyet 2006-ban életveszélyesnek nyilvánítottak, és többlépcsős felújítás után csak 2013-tól lett ismét teljes értékű játszóhely. Ugyanettől az évtől kapott főigazgatói kinevezést *Ókovács Szilveszter*, aki nagyarányú szervezeti átalakítást hajtott végre. Ennek nyomán megszűnt az állandó énektársulat, az énekesek és a karmesterek immár évadokra és szerepekre szerződnek, az eddigiekhez képest jóval nagyobb tiszteletdíjért. Az új repertoárban a produkciónak hetente váltják egymást, átfedéssel szervezve.

A Magyar Állami Operaház hosszú történetének legfőbb tanulsága, hogy az intézmény a gyakorta kedvezőtlen, egyenesen nehéz körülmények, valamint más műfajok előretörése ellenére is képes volt hosszú távon megőrizni művészi küldetését és népszerűségét. A lenyűgöző, csakis az operára jellemző színpadtechnika, a csodás énekhangok varázsa, nem utolsósorban pedig a mesés, exkluzivitást, nagyvilági társasági életet sugalló Ybl-palota hatása ezért lehet még napjainkban, százharmincnyolc év elteltével is töretlen. Ennek fényében idézzük most *Juhász Gyula* nosztalgikus sorait: *Valahol Pesten, messze, operába / Puccini zeng ma s éber vonatok / Robognak át a gyémánt éjszakába. / Én itt vagyok és én itt maradok.* ♡

A nézőtéri páholyosor

WELTLER ILDIKÓ

AZ YBL-PALOTA KÜLSŐ ÉS BELSŐ DÍSZÍTMÉNYEI

Szfinxek, épületszobrok, páholyfreskók és más falfestmények az Operaházban

Beszámolónkban többször említettük már azt a szívmengető körülményt, hogy az Operaház megépítésére kiírt zárt körű pályázaton a felkért pályázók – négy magyar és két külföldi építész – közül a zsűri végül a magyar építész, Ybl Miklós tervét nyilvánította győztesnek, hogy aztán 1875-ben elindulhasson a dalszínház felépítése. Am Podmaniczky bárónak sikerült azt is elérnie, hogy a magyar építész mellett az összes külső és belső munkálatokat magyar mesterekre bizzák. Így eshetett meg az is, hogy az Ybl-palota külső és belső, azóta hírnevessé vált díszítményeinek elkészítésére sorra kapták a felkéréseket a kor rangos magyar festői, szobrászai, képző- és iparművészei. Közülük most azt az öt jeles művészt szeretnénk előtérbe állítani, akik alkotásaikkal az Operaház ékes mivoltát maradandóan meghatározták. Ők pedig: Stróbl Alajos, Lotz Károly, Székely Bertalan, Than Mór és Feszty Árpád.

Stróbl Alajos

Stróbl Alajos (Liptóújvár, 1856. június 21. – Budapest, 1926. december 13.), a századforduló egyik legnagyobb magyar szobrásza.

Édesapja ispán volt Habsburg–Tescheni Albert főherceg, valamint a németújvári Batthyány család mellett. Stróbl Bécsben tanult, és már fiatalon feltűnt szobrászi tehetsége. Számos irányzatot megismert, s hamarosan kiforrott egyéni stílusa. Igyekezett mindig a legjobb eszközökkel (anyag, stílus) bemutatni a témát. Az 1900-as párizsi világiállításon *Anyánk* című, életnagyságú, fehér márványból készült szobrát fődíjjal jutalmazták. Ferenc Józseftől nemesi címet kapott. Hatását jól mutatja, hogy egyik legkiemelkedőbb megbízatása, az Operaház fő szobrainak elkészítése után mintegy négy évtizeden át hazánk egyik legfoglalkoztatottabb szobrásza lett. Sorozatban kapta nemcsak az állami, hanem az egyházi és a privát megrendeléseket is. Mintegy negyven éven át volt a Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskola tanára is, és VI. kerületi, az Epreskertben levő műtermében

alkotott. Műveit napjainkban is számtalan közterületen megcsodálhatjuk.

Az Opera bejárata mellett levő két hatalmas ülőszobron kívül ugyancsak Stróbl alkotása *Arany János szobra* a múzeumkertben, a *Mátyás-kút* a Várban, *Szent István szobra* a Halászbástyánál, illetőleg a Szent István-bazilikában, vidéken *Széchenyi István egész alakos ábrázolása* Nagycenken, illetőleg *Dobó István szobra* Eger főterén.

Az épülő Operaház munkálatai során 1880-ban kapott megbízatást néhány szobor elkészítésére. Először a *két homlokzati párkányszobor* született meg, a rákövetkező évben pedig rábízták *Erkel Ferenc* és *Liszt Ferenc* ülő alakjának megformázását is. A lenyűgöző szobrok az Opera főbejárata mellett várják a látogatókat.

Lotz Károly (Bad Homburg vor der Höhe, 1833. december 16. – Budapest, 1904. október 13.), német születésű magyar festőművész, a XIX. századi magyar fal- és portréfestészet kiemelkedő alakja.

Lotz Károly

Apja kamarásként szolgált Gusztáv hessen-homburgi hercegnél, s amikor a herceget Erdélybe vezényelték, Wilhelm Christian Lotz is vele tartott. Budán megismerte egy helybéli patikus lányát, 1820-ban házasságot kötöttek, majd Homburgba költöztek. Nyolc gyermekük közül Károly volt a legkisebb. Minthogy apja református volt, őt is annak keresztelték. Az édesapa halála után az anya visszatért a gyerekekkel Magyarországra. A katolikus asszony a piaristákhoz járatta fiát, előbb Vácot, majd Budán. Lotz Károly kiemelkedő tehetségű tanuló volt. Később festőiskolába járt, de zenésznek és szobrásznak is tanult. A szabadságharc eseményeit akvarelleken örökítette meg. Később Bécsben folytatta festészeti tanulmányait, majd Magyarországon dolgozott. Az 1860-as évek közepétől vált ismertté. Korának egyik legfoglalkoztatóbb freskófestője lett, jó néhány díjat és kitüntetést is kapott. A maga korában kevésbé értékelték aktfestését, pedig az is igencsak időtállóan bizonyult. E képeinek gyakran a műzsája, imádott nevelt lánya, Kornélia volt a modellje. Halálakor Berzeviczy Albert kultuszminiszter a nemzet halottjának nyilvánította.

Munkásságát monumentális történelmi és mitológiai témájú képek jellemzik. Olyan kiemelkedő építmények falfestményeit köszönheti neki az utókor, mint a Magyar Nemzeti Múzeum, a Pesti Vigadó, a Magyar Tudományos Akadémia, a Szent István-bazilika, az Országház és a Párisi Nagyáruház.

A Magyar Állami Operaházban az egyik legnagyobb alkotás az övé: ő készítette a monumentális, lenyűgöző kupolfreskót, *A Zene apoteózisát*, amely egyúttal legfontosabbként számontartott munkája.

Székely Bertalan (Kolozsvár, 1835. május 8. – Cinkota, 1910. augusztus 21.), a magyar történelmi festészet egyik legnagyobb alakja.

Erdélyi nemesi családból származott. Eredetileg mérnök szeretett volna lenni, ám meggondolta magát, és inkább képzőművészetet tanult. Számtalan helyen járt Európában (Németországban, Franciaországban, Hollandiában, Olaszországban, Angliában), majd miután hazatért Erdélybe, eleinte cégtáblafestésből és rajzórakból tartotta fenn magát. Később az Aichelburg grófi család csehországi birtokán dolgozott, ott is nősült meg. 1866-tól ismét Magyarországon alkotott, főként freskókat, portrékat, nőalakokat és tájképeket festett. Nagyszerű tanár is volt, a kor egyik legműveltebb mestere.

Fiatalkori *önarcképe*, amelyet Münchenben festett, a magyar realista portréfestészet egyik remekműve. Ugyanott készült első kiemelkedő jelentős történelmi alkotása, a *II. Lajos király holttestének megtalálása*. Egyéni stílusa a lélektani és a naturalisztikus ábrázolás kettősségére épült. Kiemelkedőt alkotott a monumentális történelmi festészetben: a *Mohácsi csata*, az *Egri nők*, *Thököly búcsúja*, *Zrínyi kirohanása*. Számos megbízást kapott freskókészítésre, művei egyebek között a pécsi székesegyházban, a tihanyi apátságban, a Mátyás-templomban csodálhatók meg.

Az Operaházban gyönyörű terem viseli a nevét, amelyet rokokó hangulatú fríze, *A négy évszak* ékesít. Az előcsarnok mennyezeti kazettáiban a *kilenc műzsát* örökítette meg.

Than Mór (Óbecse, 1828. június 19. – Trieszt, 1899. március 11.), a XIX. századi magyar festészet nagyszerű képviselője.

Édesapja királyi pénztárnok volt. Than Mór Kalocsán járt gimnáziumba, majd Pesten filozófiát és jogot tanult. Ezzel egyidejűleg Barabás Miklós festőnövendéke is volt. Tanulmányait félbeszakítva az 1848–49-es szabadságharc idején hadifestő lett Görgei Artúr mellett. A szabadságharc után lépett végleg a művészi pályára. Megfordult Bécsben, Párizsban és Olaszországban, majd az 1860-as évek elején hazatért. Műtermet nyitott, és bővelkedett a freskómegbízásokban is. Utolsó éveit Triesztben élő lányánál töltötte, ott is hunyt el.

Megbízatai között olyan épületek falfestményei szerepeltek, mint a Pesti Vigadó, a ferencvárosi templom, és az ő alkotása a Keleti pályaudvar nagy falfestménye is. Neki köszönhetjük a Magyar Nemzeti Múzeum lépcsőházának huszonnégy frízét, amelyen a magyar történelem főbb eseményeit örökítette meg a kereszténység felvételétől a kiegyezésig.

Az Operaházban ugyancsak a fölépcsőház tükrözi keze munkáját: az *aranykazettás tükörmennyezet kilenc téglalapjában*, valamint az oldalfalakon a *Zene ébredése* és a *Zene hatalma* témájú festményei láthatók, mitológiai jelenetekkel ábrázolva. A Feszty Bár bejárata feletti művének érdekessége, hogy az építészet allegóriája az Operaház alaprajzát tartja a kezében.

Feszty Árpád (született: Rehrenbeck Árpád Szilveszter, Ógyalla, 1856. december 21. – Lovran, 1914. június 1.), kiemelkedő magyar festőművész.

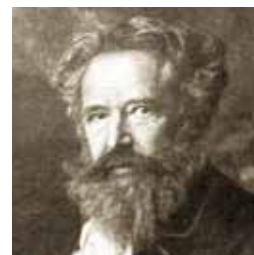
Édesapja Rehrenbeck Szilveszter ógyallai földbirtokos volt, aki vezetéknevét – a Szilveszter németes, becézett alakjáról – Fesztyre változtatta 1868-ban. Árpád már egészen fiatalon jelét adta tehetségének. Miután távoznia kellett a Budai Főrealtanodából, mert több társával együtt titkos irodalmi kört alapított, az akkor tizenhat éves fiú vándorszínésznek állt. Később Münchenbe ment, festéssel kezdett foglalkozni. Hamarosan bécsi ösztöndíjat is nyert. Később egyebek között Velencében is járt, és ez nagyon jó hatással volt művészetének, színvilágának fejlődésére. Ógyallai műtermében készült *Pusztai találkozás télen* című nagy méretű vászna, amely komoly érdeklődést keltett iránta. Számos nagy sikerű alkotás követte, például a *Golgota*, a *Levétel a keresztről* vagy a *Szent Gellért*. Kiemelkedő sikert aratott a *Kárvallottak* és a *Bányaszerencsétlenség*. Hosszú, olykor viharos viszonyt folytatott Jászai Marival, ám végül Jókai Mór fogadott leányát, Jókai Rózát vette feleségül.

Legnagyobb, legismertebb alkotása *A magyarok bejövetele*, amelyet *Feszty-körkép* néven is ismerünk, és amelyhez 1891-ben kezdett hozzá, éppen apósának, Jókainak az ötletéből született. Az írónak megtetszett egy körkép megfestésének gondolata, ám nem volt elégedett Feszty eredeti témájával (az özönvíz). Úgy vélte, a közelgő millenniumi ünnepségekre a magyar történelemből kell témát választani. Rengeteg kutatás, adatgyűjtés és kemény munka nyomán végül 1894 tavaszára készült el a nagy mű, s lett két évre rá a millenniumi rendezvénysorozat fénypontja. Élete vége felé, egyre betegesebben, a festő Ógyallán telepedett le. 1914-ben, pünkösöd hajnalán halt meg.

Az Operaházban a róla elnevezett büféterem, a Feszty Bár műmárvány oldalfalait díszítik különböző *hangokat jelképező képei* (kagylóbúgás, madárdal, patakcsörgedezés...). Az akkoriban alig huszonöt éves festő alkotásait a korabeli kritika is nagyra értékelte. ♡

Székely Bertalan

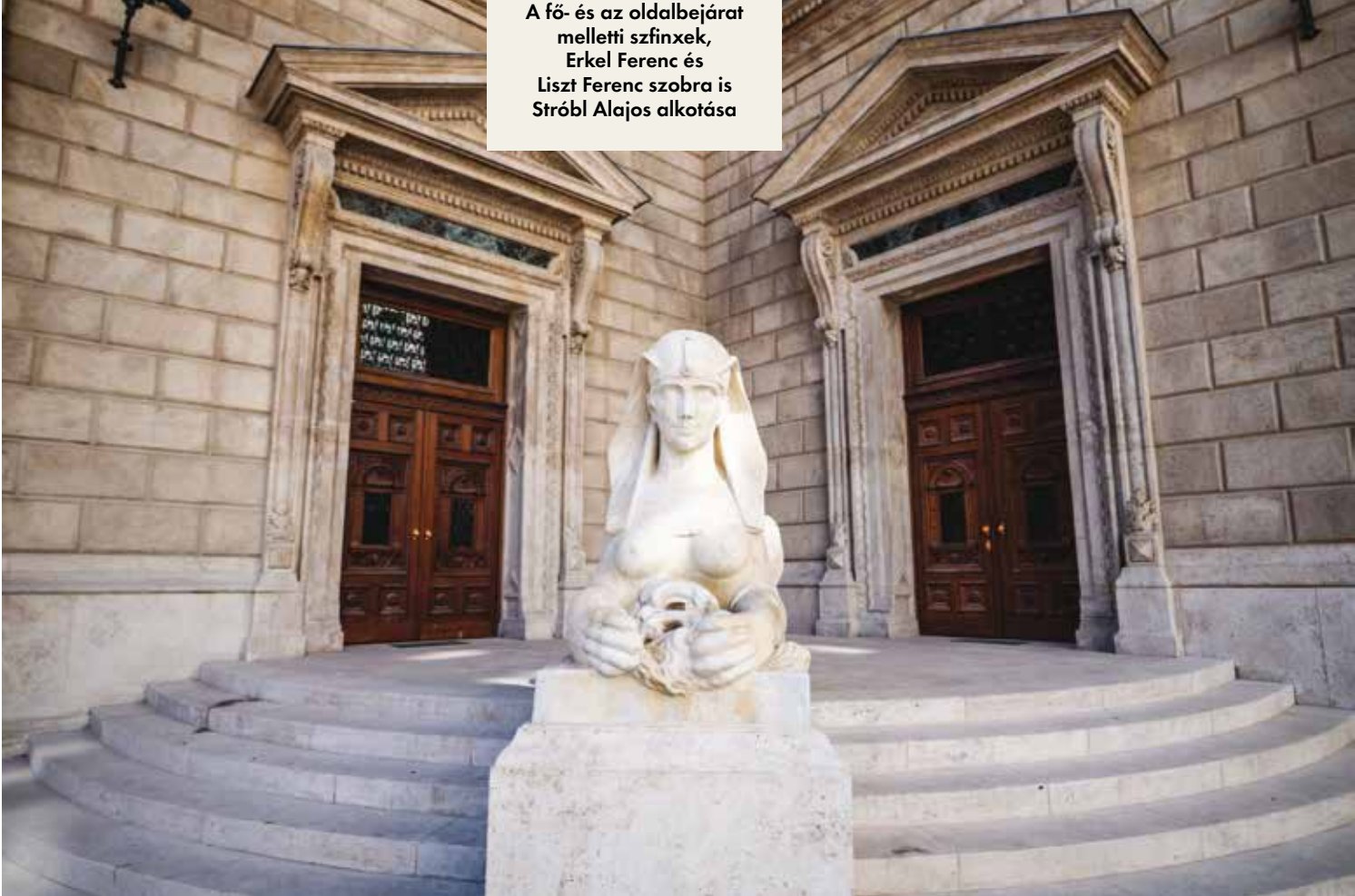
Feszty Árpád

Than Mór

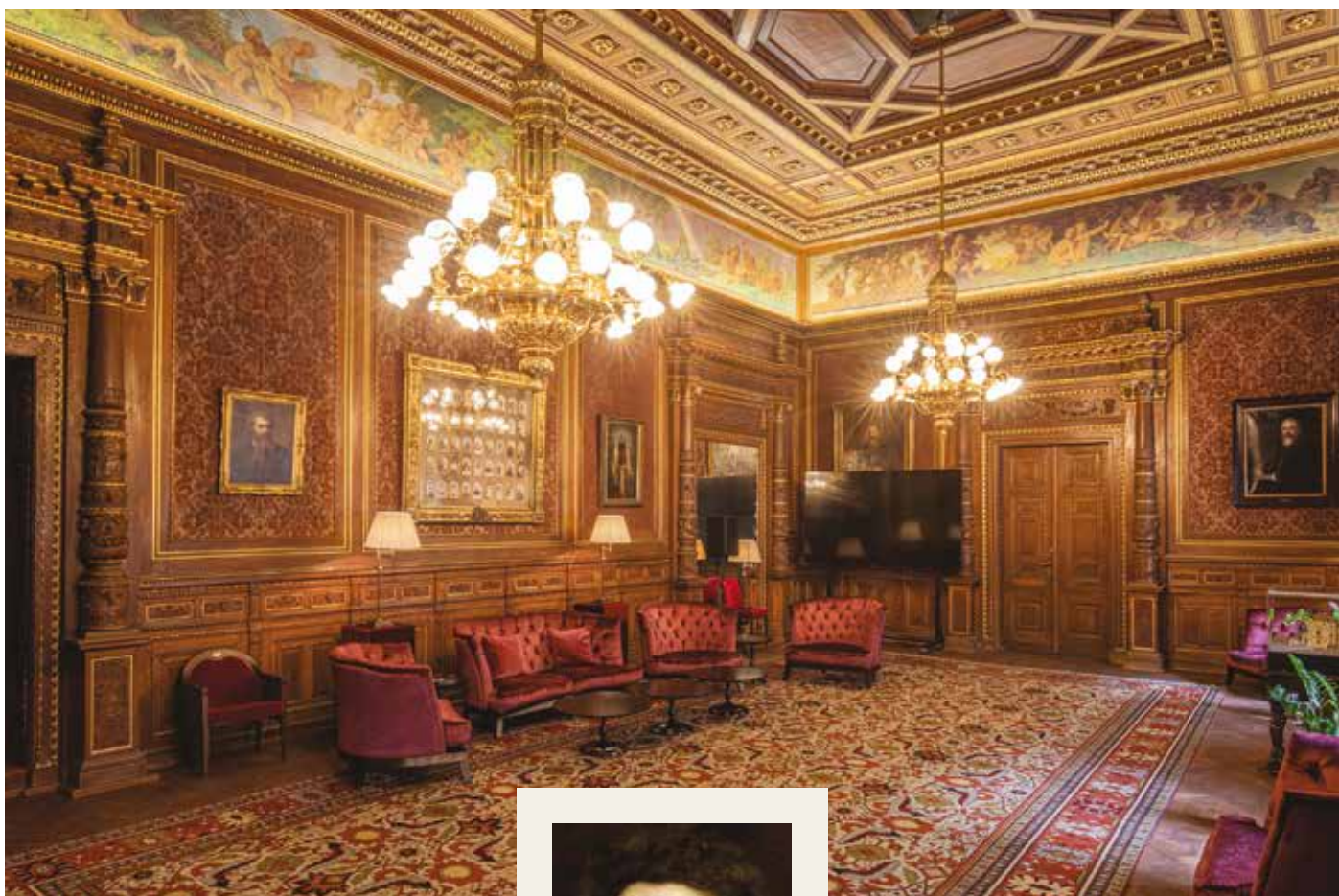
A fő- és az oldalbejárat
melletti szfinxek,
Erkel Ferenc és
Liszt Ferenc szobra is
Stróbl Alajos alkotása

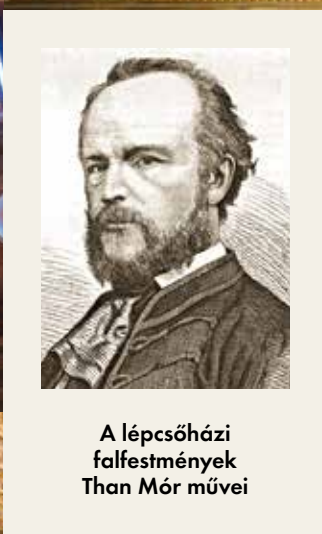
A hatalmas kupolafreskó és a falfestmények a foyer-ban Lotz Károly munkái

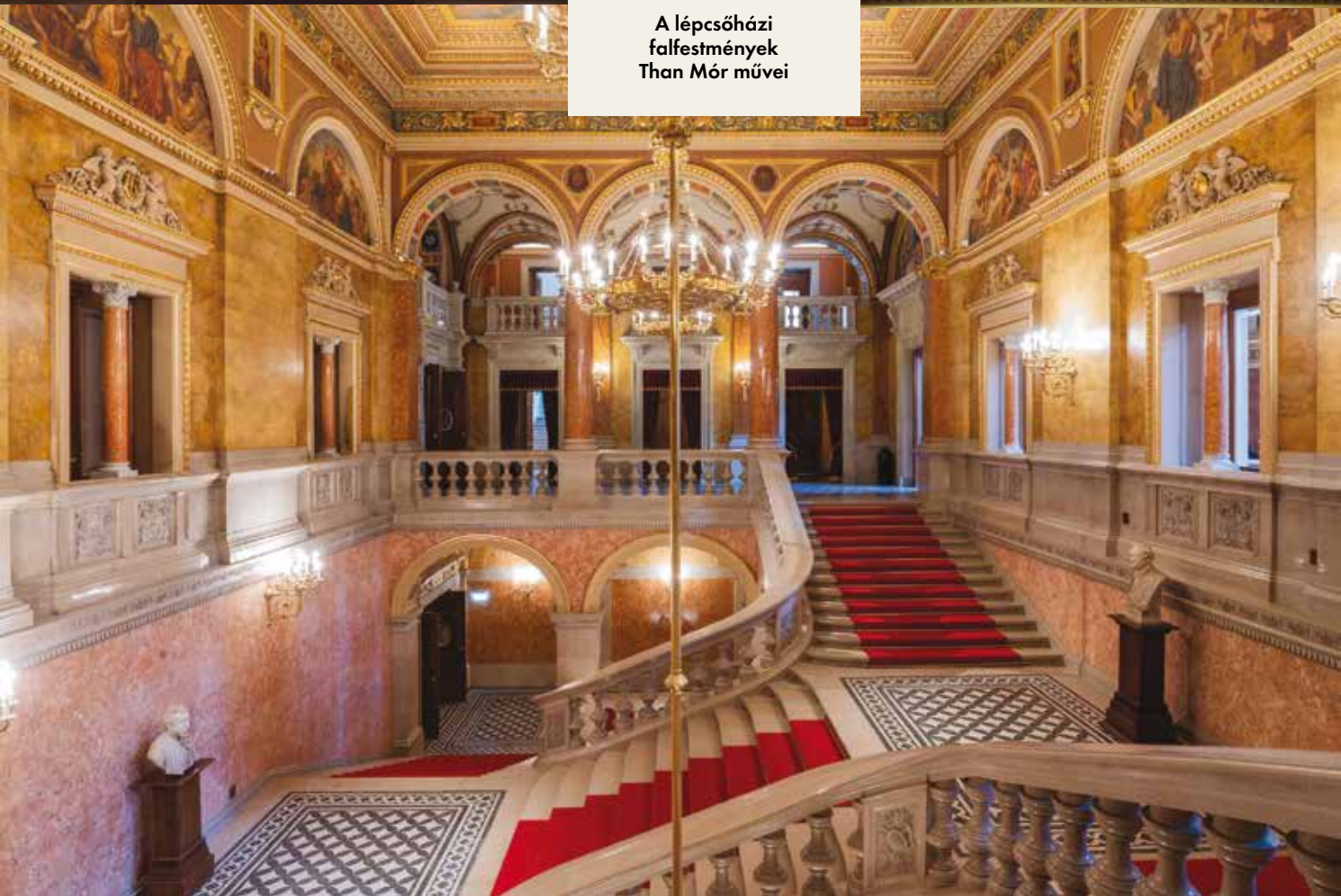

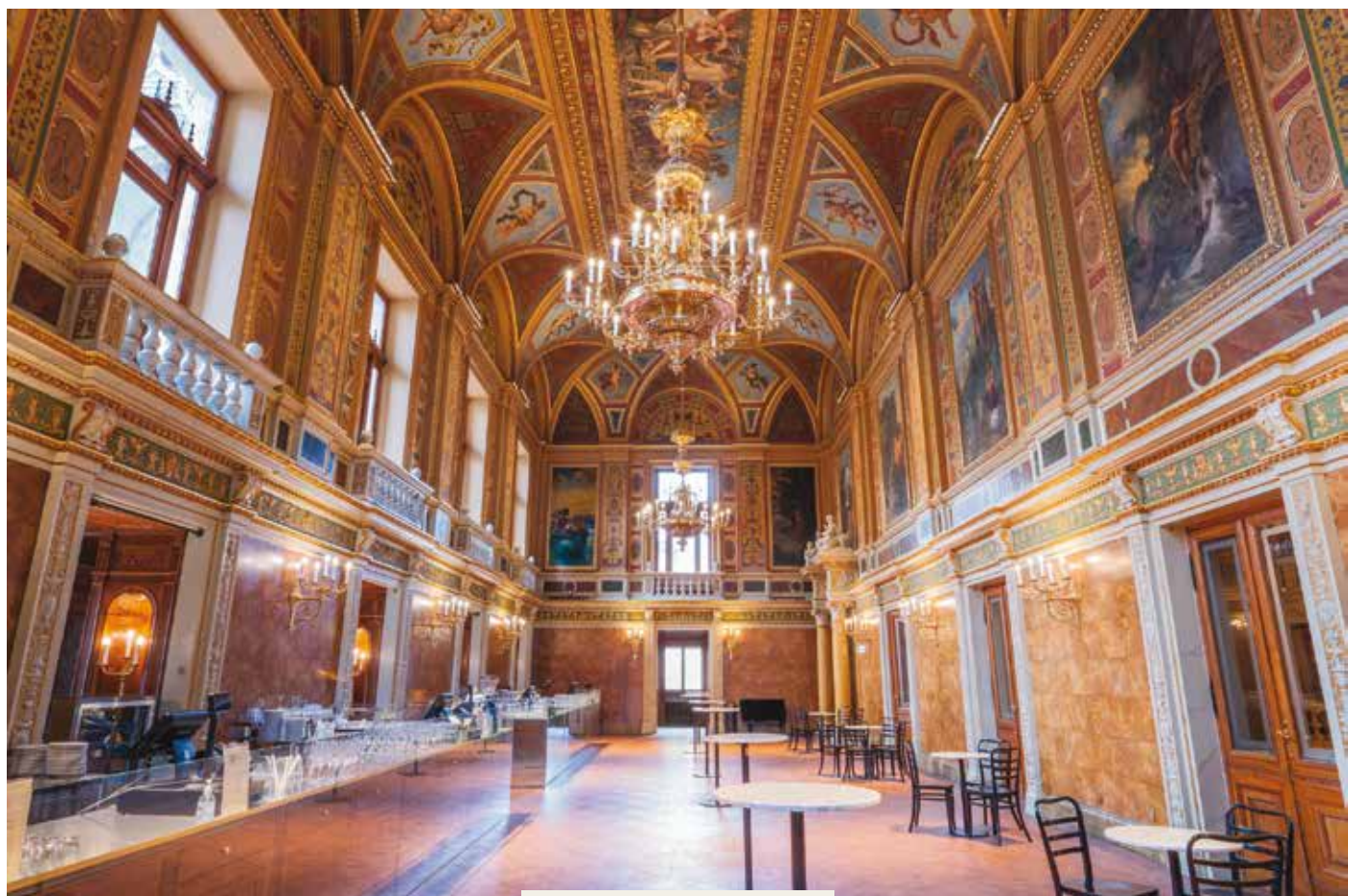
A kilenc múzsáról készült festmények és a páholyfreskók Székely Bertalan műalkotásai

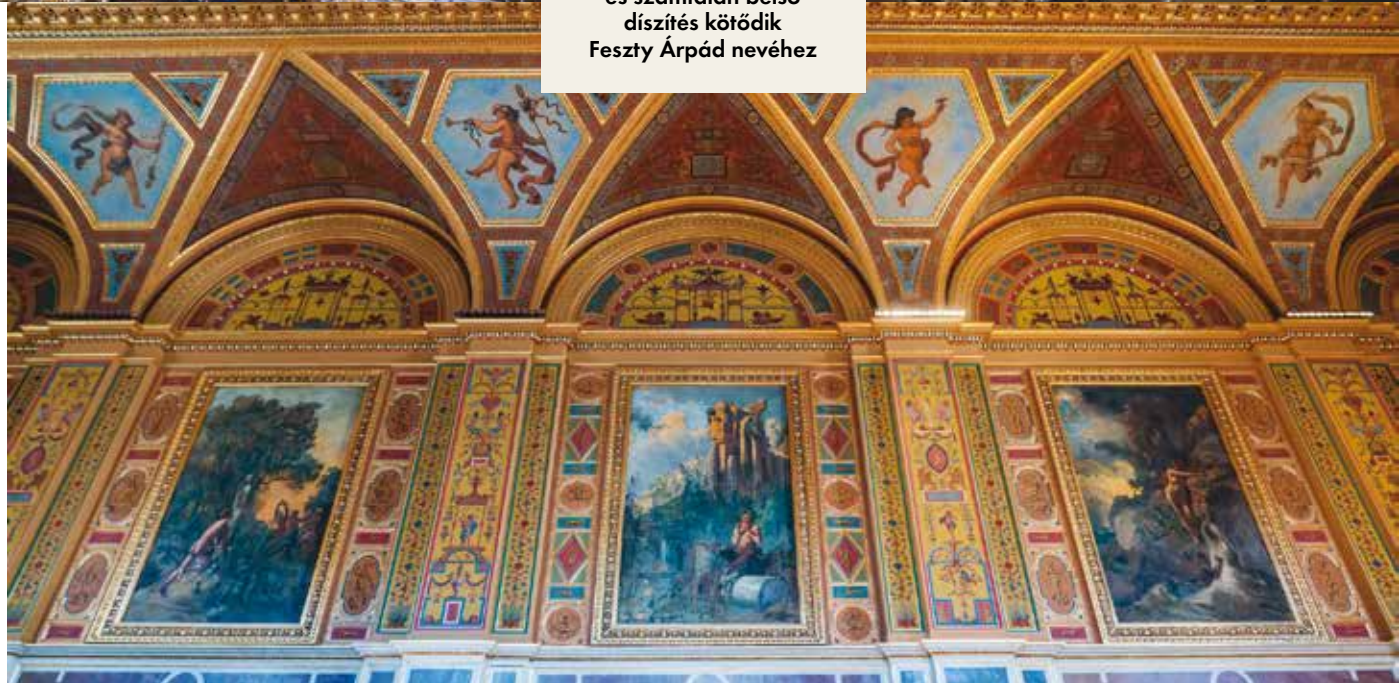
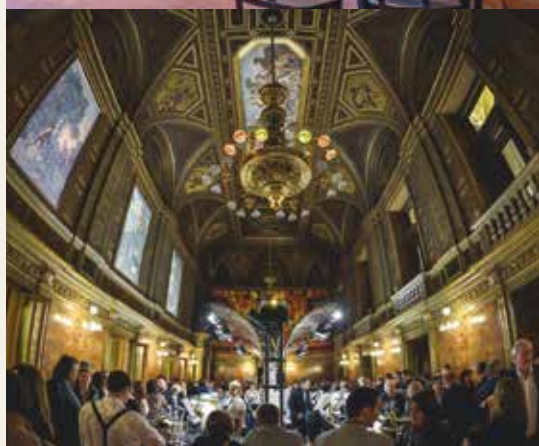

A lépcsőházi
falfestmények
Than Mór művei

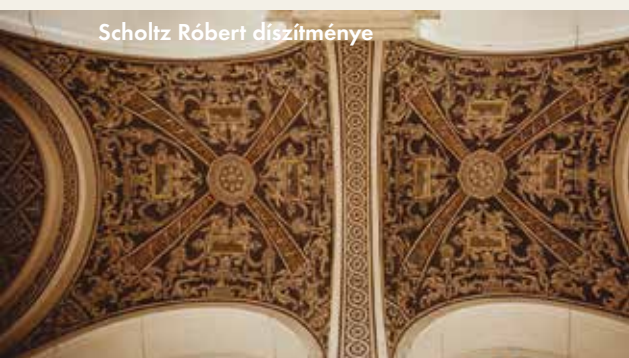

A képek a foyer-ban és számtalan belső díszítés kötődik Feszty Árpád nevéhez

NÉGY AVATOTT ARCULATSZÉPÍTŐRŐL...

Méltánytalan lenne elfeledkeznünk azoknak a jeles korabeli magyar művészeknek a munkáiról, akik tán kisebb léptékben, ám úgyszintén kvalitásos alkotásokkal járultak hozzá az Operaház szépséges arculatának kialakításához. Érdemes hát figyelmet szentelnünk Scholtz Róbert díszítőfestő, valamint id. Vastagh György, Aggházy Gyula és Ujváry Ignác festőművész műveinek is.

Scholtz Róbert (Szilézia, 1837 – Budapest, 1912) magyar díszítőfestő. Rajzolni tanult, így került el Bécsbe, szobafestőként helyezkedett el. A szakmát azonban művészi szintre emelte. 1857-ben telepedett le Pesten, s hamarosan megnyitotta a műhelyét Józsefvárosban. 1882-re jutott el odáig, hogy császári és király udvari festő és díszítő lett belőle. Az 1880–90-es években Budapest szinte valamennyi jelentős középületén otthagyta névjegyét. A Nemzeti Múzeum, a Várkert Bazár, a Szent István-bazilika, az Országház, a Mátyás-templom ornamentális festése egyaránt az ő munkáját dicséri. Az sem véletlen, hogy Hauszmann Alajos, a Budavári Palota építész Scholtz Róbertet kérte fel a Szent István-terem aranyozására.

1884-ben az Iparművészeti Múzeum belső tereinek festését bízta Scholtzra, az Operaház aranyozási és mázolás munkáit is az ő cége végezhette. Az ember, aki magát mindvégig szobafestőnek nevezte, az elsőrangú művészek közé tartozott.

Id. Vastagh György (Szeged, 1834 – Budapest, 1922) magyar festőművész nyolcgyermekes családban született. Székely ősei az 1660-as évek táján a török-tatár pusztítás elől települtek át a háromszéki Alsótorjáról Szegedre. A szabadságharcban, 1849-ben belépett a felkelők közé. 1854-ben már a bécsi akadémián tanult, 1858-ban Kolozsvárra települt. Vastagh György festői kvalitásaira gróf Mikó Imre hívta fel a figyelmet az 1850-es évek végén, ezt követően a kolozsvári arisztokrácia megrendelésekkel halmozta el. 1876-tól Budapesten élt, a fővárosban először a régi Múcsarnok 1877. évi tárlatán állított ki. Ekkor készültek a gyomai Jézus Szíve-templom freskói és főoltárképe, s ekkor kapott megbízást illusztrációk készítésére Petőfi Sándor költeményeihez. Oltárképek festőjeként is maradandót alkotott.

A Magyar Állami Operaház gazdagon dekorált belső terei között is kitűnik a büféterem – korabeli elnevezéssel

első emeleti foyer vagy társalgó – díszítettsége. A menyegyzeten lévő, id. Vastagh György által készített három szekő – a helyiség funkciójához illeszkedően – Bacchus születését, neveltetését és diadalmenetét ábrázolja. A művészeknek, akárcsak az oldalfalak dekorációjával megbízott Feszty Árpádnak, ez volt az első falképmegbízása.

Aggházy Gyula (Dombóvár, 1850 – Budapest, 1919) magyar festőművész tanulmányait Budapesten kezdte, majd Bécsben és Münchenben folytatta. A mesteriskola színhelye viszont Párizs, ahol egy évig Munkácsy Mihály műtermében dolgozott. Hazatérve Szolnokon működött, majd végleg Budapesten telepedett le. 1897-től a Mintarajziskola tanáraként működött. Első kiállított műve 1872-ben a *Mesélő baba* című zsánerkép. Hasonló témájú és felfogású műveivel, humoros népeletképeivel gyorsan népszerűvé vált. A XIX. század végi anekdotafestés mestere, szolnoki és balatoni tájakat is festett. Rendszeresen szerepelt a Múcsarnok kiállításain. Mint elismert művész, megbízást kapott a budavári koronázó templom Lorettói kápolnája oltárképeinek megfestésére. Több alkotása található a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményében.

Középületek, templomok díszítésére számos megbízást kapott. Ő készítette 1882-ben a budapesti Operaházban a Királylépcső emeleti galériájának bal oldali párkányszalagját (lunettáinak festményeit), melyet magyar dalművekből vett tájképekkel díszített.

Kiválóan fényképezett. Üvegnegatívjai a család őrizzetében vannak, az ezekről készült nagyítások pedig a Magyar Nemzeti Galéria Adattárában.

Ujváry Ignác (Budapest, 1860 – Kisoroszi, 1927) magyar festőművész a XIX. század második felében Benczúr Gyula mesteriskolájában tanult festészetet, Lotz Károly is a mesterei közé sorolhatta. Majd Párizsban és Münchenben képezte magát. A budapesti Iparművészeti Iskolában tanított. Műveiből 1928-ban rendeztek nagyszabású kiállítást a Múcsarnokban. Festményei a Magyar Nemzeti Galériában láthatók.

A millennium idején tevékeny részt vett a *Magyarok bejövetele* körkép megalkotásában és megfestésében. Ez idő tájt Feszty Árpád egyik tönkrement operaházi képeinek pótlására megfestette az *Alkonyi vihart*. Később, 1906-ban vászonra festve pótolta az Operaház büféjének oldalfalain eredetileg Feszty Árpád által festett kilenc kép közül négy megrongálódott képet. Díszleteket is készített nemcsak az Operaház, hanem a Nemzeti Színház részére is.

Scholtz Róbert

Id. Vastagh György

Aggházy Gyula

Ujváry Ignác

SIMON ERIKA

„LÉLEKBEN MINISTRÁNS MARADTAM”

*Beszélgetés Ókovács Szilveszter énekművésszel,
a Magyar Állami Operaház főigazgatójával*

*A gyermekkor velünk marad, s velünk lesz az örökkévalóságban: élménye pedig hat a gyermekeink életére is.
Ahogyan Ókovács Szilveszter is a két fiának és két lányának megmutatta Rezi várát,
Veszprém történelmi helyszíneit, a Duna-parti barokk város, Vác szépségeit pedig együtt élvezhetik már.*

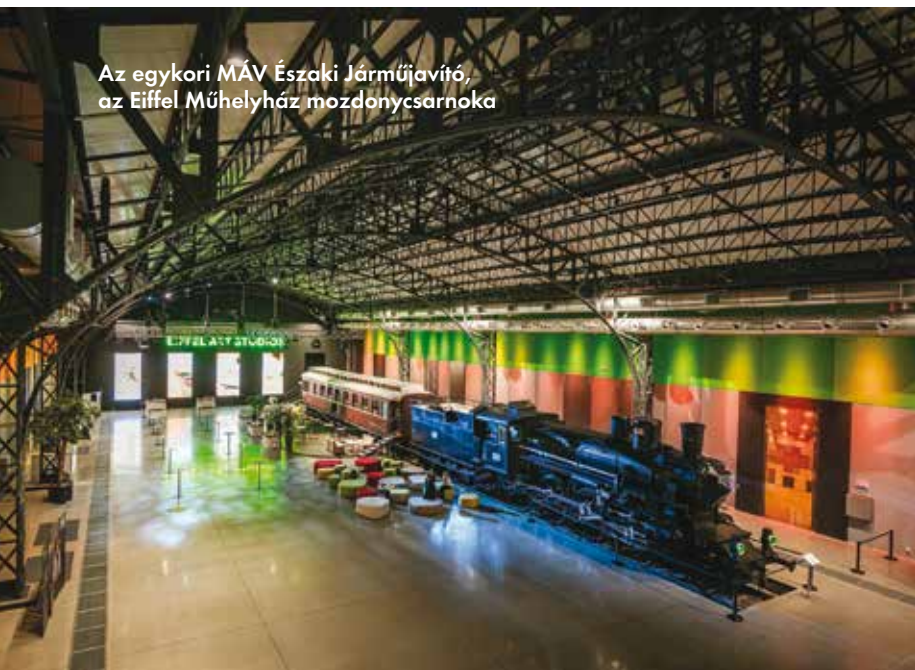
Ókovács Szilveszter,
a Magyar Állami Operaház
főigazgatója

egy kis zalai faluból a gyerekeiket követve: „átültetődve” – életük felén számolták fel a rezi múltjukat, ami nem lehetett könnyű, mert a családjaik évszázadok óta ki se mozdultak onnan. És eljöttek az akkori megyeszékhelyre, Veszprémbe (utóbb Rezi visszakerült Zalához). De csak olyan házban tudtak *megüdülni*, amely tényleg falubb volt a falunál. Ám amikor jöttek a rezi rokonok, olyan izgalom vett rajtuk erőt – s ha ők látogattak vissza, akkor is –, hogy tudatukban ők valóban ott maradtak, a lelküket viszont meg tudták osztani a saját fiatalokuk meg a veszprémi unokáik között. Életem első tizenhárom évét töltöttem velük egykeként, és még húszat a közelükben: nagy ajándéka volt ez a Jóistennek! A nagyapám igazi földműves volt, de tizenkilenc évesen még harmadrendi ferences napjait töltötte a rendházban Búcsúszentlászlón. Aztán a szülők hazahívták segíteni, de a feltétlen istenszeretet ott maradt benne. És egy kis kántortudás is, habár a szecskaavágó a jobb gyűrűsujját megtépázta, tehát az ujjrendekkel trükköznie kellett, viszont nagyon vicces, csiklandós lett a kézfogása! Milyen érdekes, hogy a gyerekek könnyedén elfogadják a szeretteik testi problémáit: a legszebb tenyere így is neki volt, erős, nagy, kidolgozott. *A Szent vagy, Uram!* című katolikus népénekkötet volt a bibliánk, természetesen azt betéve tudta. Már rég nem volt otthon fújtatós harmónium sem, sőt a saját elektromos orgonát is elcseréltem már akkor egy basszusgitárra, tehát játszania már nem volt min Veszprémbe, de a templomban nagymamámmal együtt minden ének minden versszakát tudták: bámulatos anyag volt a naiv hitű falusi fejükben – vagy inkább a szívükben. Ártatlan, soha senkinek nem ártó emberek voltak, hatvanhat esztendőig éltek boldog, testvéri házasságban. Az én szüleim már nem voltak ilyen szerencsések, apámat gyakorlatilag nem ismertem, csak látásból – ők meg egy kórusban ismerkedtek meg egymással. Nem voltak hangfenoménok, de a hatvanas években trendi volt énekarba járni, egy adminisztrátor lány és egy szobafestő fiú ott találkozhatott. Ennyi a zenei háttérrel valóban, a többi ugyanabból a titokzatos elrendelésből fakad, amely jólesően gondoskodik arról, hogy jókezü asztalos, pompás ízlésű séf, aranyszívű óvónő meg esetleg tűrhető operaigazgató is kikeveredhessen bárhol a világból, ne kelljen hozzá feltétlen sem nemesi cím, sem sokdiplomás család nagy könyvtárral. Visszatérve a kérdésre: Vác nekem

– Vajon az orgonista nagyapának sok évtizedes kántori hivatása készítette-e az Operaház főigazgatóját, hogy Sződliget kis templomában gregorián énekekkel szolgálja az ünnepi liturgiát?

– Eredetileg más készlet, azután mindig eszembe jut, hogy ez is, sőt a nagyszülői minta is. Édesanyámmal náluk éltünk Veszprém közepén ugyan, de a Séd völgyének egy olyan falusias utcájában, hogy az – a domborzatát kivéve – még tanyasinak is mondható lett volna. Lényegében csak villany volt és a szomszédtól összekacsintva átkötött ivóvíz. És csend, béke, természet, kert meg patak. Valamint ők, a nagyszülők. Két parasztember

Az egykori MÁV Északi Járműjavító,
az Eiffel Műhelyház mozdónycarnoka

Az Eiffel
Műhelyház
este

Bánffy-terem

Az épület külső arcurlata

Képek az arcképcsarnokból

Díszleffestő műterem
az Eiffel Műhelyházban

kicsit Veszprém is, otthon az egykori piarista gimnázium utódjába, a Lovassyba jártam, ma a gyermekeink a váci „piarba” (püspöki székhely mindkettő), amely nemhogy elmúlt évszázadok, de egy egész évezred levegőjét őrzi. Érettségiig a második otthonom a veszprémi vár székesegyháza volt, *lélekben ministráns maradtam*, tőlem aztán bármit kérhetnek akár a kis szödligeti templomunkban is, azonnal csinálom. Ha olvasni kell, azt, ha énekelni, azt is! Ráadásul nagyon kedvesen kéri és fogadják.

– *Tudjuk, hogy Beethoven, vagy Bartók zenéjét mennyire inspirálta a természet szeretete. A zenei hivatás hogyan kapcsolódott össze önnél a tájak, a természet ihletésével? Gyermekkorát a Séd patak partján élhette meg... (Megjegyezhetem, hogy magam, ha nem is a veszprémi, de a szekszárdi Séd patak mentén nőttem fel.)*

– Mindig is bambulós gyerek voltam. Magamban ma is az vagyok, társas környezetben megfigyelős. A gimnáziumi osztályomba is mindig belefeledkeztem, lekötött a sokféle kamasz hátsó sarki padból, skurcosan mindent látó megfigyelése. Nem törekedtem rá, de ennek hasznát veszem nap mint nap, a jó megfigyelés mégsem omnipotens, mert közben sokszor félreismerek embereket. A természet nélkül még akkor se bírnám ki, ha ablakból vagy autóból látnám csupán. Budapesten már csak ezért sem élnék szívesen, nagyon városias környezetben legalábbis biztosan nem. Vidéki maradok, de tisztelem a fővárost, és ott, részben „neki” is dolgozom. A nagyszüleimnél em-

Az ünnepi gálán Ókovács Szilveszter főigazgató köszönetet mond

Áder János feleségével, Herczegh Anitával érkezik a megnyitó ünnepségre

Plácido Domingo karmesterként működött közre az ünnepi műsorban

Novák Katalin és férje is ünnepeltek

Táncjelent a műsorból

A telt házas nézőtér a megnyitón

lékszem egy interjúkötetre, *II. János Pállal* készítették. Az előszóban az újságíró idézi *Cicerót*: *ha könyvtárad kertre néz, mit hiányolnál?* Telitalálat, már akkor annak éreztem. Illetve a családomat hiányolnám a kertből. Ha ők is ott vannak, mind a négy gyerek, akkor minden rendben, feleségem, *Zsuzsi* (dr. Máthé Zsuzsa újságíró, a Szent István Intézet igazgatója) ráadásul látens kertész vagy inkább földműves. Ő budai, értelmiségi lányként született, de lappanghat valami a génekben!

– Nyilvánvaló, hogy a nagy hagyományok ereje élteti a jelen zenekultúráját is. Az ön számára az Operaház történetének mely korszakai, személyiségei jelentették a jövő megtervezésének dinamizmusát? Természetesen a századokat átívelő történetből csak rögtönözve említhetjük *Erkel*, *Mahler*, *Kodály*, *Ferencsik* vagy *Solti* nevét. Az elődök méltó példáját szerencsére százával sorolhatjuk...

– Csodás múltunk van művészi értelemben, és elgondolkasztató intézményi szinten. A sorolt nagy elődök közül *Erkel Ferenc* megkerülhetetlen, egyszerűen nincs elég szó rá, mit köszönhetünk neki, és áttételesen *Lisztnek* is. Ez a két magyar művész kétszáz éves lemaradást hozott be néhány évtized alatt: közben mintha tűz és víz volnának, mégis remekül megfértek nemcsak egymás mellett, de egymással is, volt idő, hogy egymás felett is laktak. *Mahler*, *Nikitsch Artúr*, *Richter János*, *Klemperer*, *Failoni* és *Ferencsik* pedig az Operaház zenéi bárkáját kormányozták egy irányba, és miközben *Bartók* személyében sikerült – nagy nehezen! – géniuszt is felfedezni, az Operaházat, miként az egész magyarság zenéjét is egy hosszú életen át vigyázta egy őrangyal, *Kodály Zoltán*. Rőla egyszerűen nem lehet megindultság nélkül beszélni... Az intendánsok közül az épületet kijáró *Podmaniczky báró*, az intézményt összerázó *Bánffy gróf*, a szisztematikusan építő *Radnai Miklós* emelendő ki, természetesen azzal, hogy *Márkus László* (csak névazonosság a későbbi színésszel), *Tóth Adalárd*, *Nádasdy Kálmán*, *Lukács Miklós* és *Mihály András* mind nyolc-tíz esztendőket töltöttek az Operaház élén, és ma már tudom, hogy mivel itt minden eltöltött év frontszolgálatnak számít a konfliktusforrások számossága miatt, mindegyik ide is áldozta az életét. Sokat foglalkozunk a múlttal, könyveket, lemezeket jelentetünk meg, filmeket készítünk, mert a büszkeség mellett intelmek is jönnek onnan.

– *A most megújult, gyönyörű épület pompás hátteret ad a tervezett előadásoknak. Mit mondhat már el terveiről?*

– *Mítosz & történelem* című szezonunkat már az Ybl-palota újrainyitásával egyidejűleg meghirdettük, szerencsére az előadások zöme jó előre el van adva, a nézők lelkesen érkeznek és többnyire a visszatérés szándékával távoznak. Fontos, hogy az összes átadott vadonatúj és világerő központunkat, az *OPERA Eiffel Műhelyházát* is említsem, hisz ott folyik a közönségnevelés nemcsak rengeteg gyermekprogrammal, de a felnőttek operához-baletthez szoktatása is ott történik. Míg az Ybl-palotában, amely Budapest egyik első számú turisztikai célpontja, a nagy preklasszikus, klasszikus és döntően a romantikus törzsanyagát játsszuk mindkét műfajunknak, addig az Eiffel Bánffy termébe és a Hevesi háziszínpadára kerülnek a ritka remekművek, a perifériák kincsei, a kísérleti és kamaraelőadások, a kortárs időszak és a XX. század második felének operái, az összes sztárkoreográfustól származó modern balett is. Az Erkel Színház sincs elfelejtve, most az átépítésére, korszerűsítésére készülünk, utána pedig befogadósínházként működtetnénk, termé-

szetesen hozzáférhető árú, a magyar közönségnek leginkább sokat jelentő operákkal és balettekkel is színesítve programját. Évente hatvanféle programot játszunk, azt kívánom, mindenki habzsolja ezt a ritka kínálatot, amely – természetesen a társintézményekkel együtt – igazi európai kultúrországgá teszi a hazánkat, és amely ma már az ország bármely szegletéből maximum három óra alatt elérhető. Ez annyi, mintha átvágnánk New Yorkon!

Ferencsik János

– *Európa egyik legszebb Operaháza bizonyára fényt ad a zenedrámák ünnepeinek is. Joggal gondoljuk-e, hogy ezen a helyszínen a zene, a lélek nemzeti templomában vagyunk?*

– Jogos az emelkedett minősítés, ha Ybl Miklós hétféle márványból összerakott operai enteriőrjét nézem, nehéz nem erre gondolnom nekem is. Ugyanakkor hadd mutassak rá, hogy nem a megilletődöttségre van szükségünk, hanem a figyelemre. A kíváncsiságra. Ma az előadásaink pátoszmentesek, amennyiben gesztusokról, rituálékról beszélünk, már nincs kis meg nagy rököny, lefűrt lábú énekes, helyben szökdelő balerina. Kínáljuk viszont az igazi megrendülések élményét egy *Strauss*-opera fináléjában, a *Parsifal* flashback alaphelyzetében, a *Hunyadi* szétlőtt, de mégis álló Nándorfehérvárában, a *Porgy és Bess* fehér szereposztásában, a *Mayerling* elképesztő pas de deux-iben, és *Ekman*, *Kylián* vagy épp *Venekei Mariann* kortárs gyönyörűségeiben. Nem fukarkodunk a hatással, mégis, ott megáll a templomi analógia, hogy nem napi politikai fázisokat, hanem egyetemes érvényű üzeneteket fogalmazunk meg, illetve olvasunk ki a műveikből, amelyek a partitúrákkal azonosak. A hangjegy joga a szerzőé, megszólaltatásáé pedig a mienk – és igyekszünk ezt a Jóistentől kapott talentumok kiaknázásával a közönségünk és a hazánk javára tenni. ♦♦

Székely Mihály
a Kékszakállú
szerepében

Székely Mihály

ÓKOVÁCS ÉS ZOBOKI AZ ARÉNÁBAN

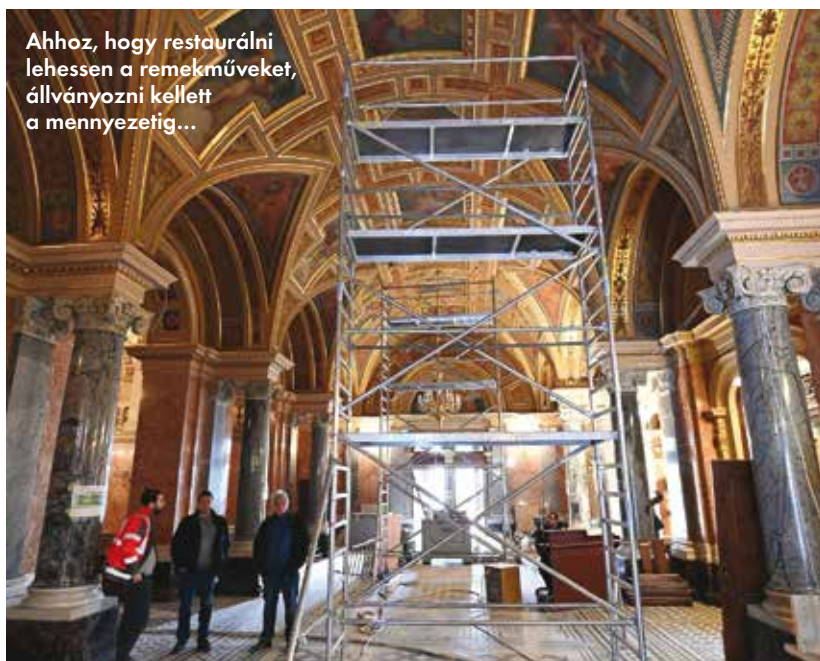
„Mennyi mindent látott, mennyi mindent átélt ez az épület: százharmincnyolc esztendő háborúit és forradalmait, hódítókat és változó államformákat, megszállást és visszanyert szabadságot.” Áder János köztársasági elnök 2022. március 12-én, a Magyar Állami Operaház gálaműsorán mondott megnyitóbeszédéből citáltuk e szavakat. És három nappal március 12-e, az újjászületett Ybl-palota ünnepélyes átadója előtt, a közönségtábor érdeklődését méltányolva, üdvös kíváncsiságának megfelelően, a grandiózus építkezés két vezető szereplője: Ókovács Szilveszter, az Operaház főigazgatója és Zoboki Gábor Ybl-díjas építész, elfogadva az InfoRádió Aréna című műsorának meghívását, nagyriportban számoltak be az elmúlt közel öt esztendő eseményeiről. Az InfoRádió vendégeit Kocsonya Zoltán műsorvezető kérdezte. Ennek írott változatából adunk most közre nagyobb részleteket.

LÉLEK ÉS MATÉRIA

Ybl Miklós nemzeti dísztermében

Zoboki
Gábor
főépítész

Ahhoz, hogy restaurálni
lehessen a remekműveket,
állványozni kellett
a mennyezetig...

Ókovács
Szilveszter
főigazgató

– Mindennel elkészültek, minden adott ahhoz, hogy újra megnyíljon az Operaház?

Zoboki Gábor: – Egy épület sosincs kész sajnos, most is így van ez. Ahhoz, hogy az operauzem elinduljon a házban, hosszú hónapoknak kell még eltelniük. Fizikailag minden rendben van, de ahhoz, hogy szellemileg megtöltődjék egy ilyen épület, még vissza kell találnia mindenkinek a saját irodájába, időbe telik, míg beállítódnak a gépek, elindulnak a vezérlések és a teljesen új színpadgépészet is bejaratottnak mondható. Hiszen a régi munkatársak, akik itt műszaki ügyelőként dolgoznak, most egy teljesen új technikai háttérrel találkoznak... Hadban álltunk az idővel is, hiszen elképesztő ellentmondás feszül egy operauzem és egy tanúépületszerű műemlék felújítása között; mondjuk, egy művész, aki a balettszínpadon táncol, annak van tíz-tizenöt éve, amikor a csúcson lehet. Egy ilyen felújítás nem teheti tönkre ezeknek a karriereknek a sorsát. A Covid, tény, hogy e téren „segített”, mert valószínűleg nem is lehetett volna végig játszani, de a dilemma mindig adott, hogy mikor

rakunk össze egy teljes műemléki rekonstrukciót, amely százharmincnyolc évvel tekeri vissza az idő kerekét.

Ókovács Szilveszter: – Ha szabad, reagálnék pár dologra. A mi négy és fél éves építkezésünket nézve van egy intő példa előttünk: a berlini Staatsoper, az Unter den Lindenen álló színház példája, amelyik nyolc évig újult meg, és az Operánál valamivel kisebb színházról beszélünk. És amit Gábor még nem is mondott: hogy nem voltak meg Ybl Miklós tervrajzai. A sajtóban időnként a szemünkre vetették, hogy de miért nem lehetett felkészültebben indítani. Hát, nem lehetett a házat szétverni úgy, hogy a nézők benne vannak. A nézők még azt is zokon vették, hogy 2017 tavaszán, amikor a ház digitális modelljét elkészítettük, az épületben feltűntek olyan A4-es lapok, amelyek a különböző szintmérésekhez szükséges lokációs pontokat jelezték. Igazuk volt, az Operaházba jöttek és nem akartak egy ilyen mérés közepébe csöppenni. A művészeink pedig inkább az állványok között is játszottak volna, csak menjünk tovább. Ennek az összebékítése csak úgy volt lehetséges, hogy közben az Eiffel

Műhelyház és Próbacentrum elkészült... Szóval most, hogy valóban a nagy munka végén tartunk, legyen az a cél, hogy innentől nem hagyjuk lepusztulni az épületet, hogy ne kelljen újra leállni.

– *Az időigényességről szólva: olvastam, hogy például csak a Lotz Károly-freskóhoz több embernek a fél éves munkája kellett, az operaházi csillár felújításán három ember dolgozott két éven keresztül. A nagy függőnyt csak Angliában lehetett megvarratni, mert ott volt erre megfelelő adottság...*

Zoboki: – Magyarországon ma kevés olyan restaurátor működik, akire egy lotzi értékű szekót rá lehetne bízni, és akkor arról még nem is beszéltem, hogy egy ilyen teret föl is kell állványozni ahhoz, hogy a Lotz-freskót elérjük. Három hónapon keresztül kellett behordani a nézőközönség által használt ajtókon az alumíniumállványt, hogy hozzáférjünk. És folytathatnám... Vagyis: itt azért a zsáknak sok vége be volt kötve! Bár kétségtelen, hogy ez a világon mindenütt így van. Kap ugyan az ember egy felmérést, ahol a felületeket látja, de hogy mi van a felületek mögött, az csak menet közben derül ki.

– *Ha Ybl eredeti tervei nem álltak rendelkezésre, mihez tudtak még visszanyúlni?*

Zoboki: – Rengeteg anyag maradt azért, hiszen Ybl tizenegy évig dolgozott ezen a házon. Podmaniczky báró, szeretem őt emlegetni, mert ő volt az, aki létrehozta a Közmunkák Tanácsát, hogy épüljön meg az Andrássy út, utána ösztökölte Ybl Miklóst tizenegy éven át, hogy ez a ház megépüljön, sőt kiverekedte a költségvetést is hozzá, ő volt az Operaház első intendánsa is. Akkor is kétmillió forintos büdzsével indultak és hárommillió forint fölött végeztek, úgy, hogy Bécsből kapták a pénzt, vagyis ez akkoriban sem ment könnyedén... Ebben a házban annyi öröm és gyönyörűség rejlik, de elképesztő sztorik is kötődnek hozzá.

Ókovács: – Valójában Podmaniczky azért lett az első intendáns, merthogy a császártól kapott összegnek közel a kétszeresére volt szükség, és azt Budapest adta oda. Ennek pedig az lett a feltétele, hogy az építkezésen magyar technológia, magyar anyag és magyar mesterek legyenek jelen. Ezek után még képesek voltak azt is elérni eleink, hogy a császár által félig-meddig finanszírozott és a császár által a megnyitón is meglátogatott intézmény falai között közel harminc évig nem engedtek német szót elhangozni, abban a városban, ahol mindenki beszélt németül.

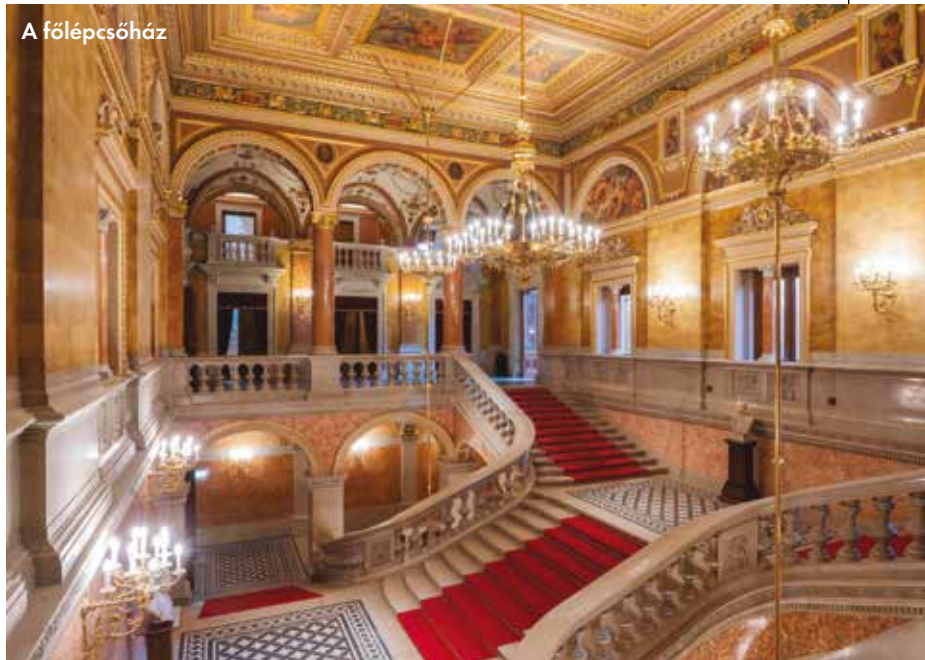
– *Az építkezés során a korszerűség igénye a korhűség igényével összeegyeztethető volt-e most?*

Zoboki: – Ez a legnehezebb egy mérnök számára, amikor műemlékkel foglalkozik. De mi elmondhatjuk azt, hogy Ybl Miklós nemcsak kiváló építész volt, hanem kora legmodernebb színház-technológiai megoldásait hozta el e házba, ami a jobb agyfélteke és bal agyfélteke együttes használatát feltételezi, hiszen itt nemcsak konstruálni kell, hanem álmodni is. És Yblben ez a kétösség megvolt. Amikor a Ring Theater három évvel a mi házunk 1884-es megnyitása előtt leégett, akkor Podmaniczky báró őt küldte Bécsbe, hogy az akkor híres új biztonsági rendszert beépítsék, így került ide be az első vasfüggöny. Hiszen a Ring Theaterben úgy indult el az ötszáz főt elveszejtő hatalmas színházi tragédia, hogy a színpad gyulladt be – olajos emelők, gázvilágítás, nincs menekítésjelző, befelé nyíló ajtók –, a közönség egymást taposta össze, s a színház pillanatok alatt leégett... A mi

Az Operaház a felújítás után

A főlépcsőház

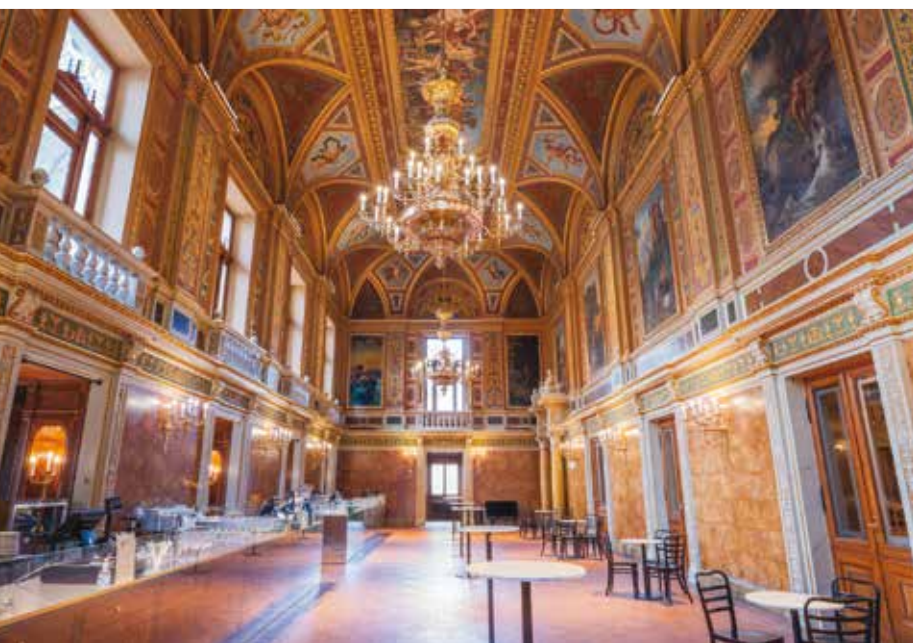
A foyér gyönyörű mennyezete

Az Operaház Andrassy
úti homlokzata

A foyer (ma a büfé)
teljes pompájában

A Lotz-freskó újabb
nézetből

Kandeláberek
a külső homlokzaton

Nézőtéri
totálkép

Operaházunk akkor is a legkorszerűbb ház volt, és ki merem jelenteni – Szilveszterrel sok operaházat láttunk a világban –, hogy ami most kibontakozott, szintén az. Olyan pompázatos térsor nyílik most meg az emberek előtt, amelynek nem lesz párja Európában! És az a technológia, amelyet be tudunk építeni, ugyancsak párját fogja ritkítani.

– *A műemlékvédelem könnyen rábólintott például a liftekre?*

Ókovács: – Hát, ezen sokat vitakoztunk. Jómagam nem liftellenes voltam, hanem a költségvetési tételekre figyeltem. Egy lift beépítése azt jelentette, hogy le kellett bontani a teljes lépcsőház belső szerkezetét. Ez nemcsak hatalmas munka, hanem sokba kerül. Azon voltak viták, hogy ugyanazt az összeget mi hogyan gondoltuk volna elkölteni. Nyilván az csak jó, ha több lift van, végül így épült meg. Most már tényleg az a feladatunk, hogy ezt a házat belakjuk, mert végre szeretnénk benne játszani...

– *Nekem az a kétszáz szék motoszkál még a fejemben, ami az 1912-es felújításkor bekerült plusztételeként az Ybl-palota nézőterére. Most pedig ez kikerült az Operaházból?*

Ókovács: – Ezt a kétszáz széket rögtön tisztázzuk, mielőtt az emberek félreértenék a dolgot! 1912-ben a fél évig tartó felújítás során, úgy növelték meg a székek számát, hogy a zenekari árkot egyszerűen betolták a színpad alá, így szereztek pluszhelyet. Ami nemcsak a zenekari férőhelyek, hanem az akusztika rovására is történt. És most mi nem azt csináltuk, hogy kivettünk kétszáz széket, hogy, mondjuk, a nézők a lábukat jobban ki tudják nyújtani, hanem visszahúztuk a zenekari árkot az eredeti helyére. Ezért tűnt el kétszáz szék. A zenekari árok visszaállításához, Wagner meg Strauss játszásához, egyáltalán az akusztikai viszonyok helyreállításához. Tehát ez az oka.

– *Az operalátogatás és a társadalmi státusz hajdan összekötődött, ma is így van ez?*

Ókovács: – Biztosan így van. Az 1912-es átalakítás során megnyitottak lent egy alsó ruhatárat, amely addig cselédváró volt, a kocsisok és a cselédek várták ott az uraikat. Amikor már a polgárok is jártak operába, szükség lett ruhatárra. Akkoriban egy operabérlet úgy nézett ki, hogy, mondjuk, volt ötven előadás benne. Ami azt jelentette, hogy minden héten vagy minden héten kétszer az illető operába ment. Hiszen nem volt más társadalmi érintkezési forma. Budapesten. Érdekes például, hogy még a két baloldali párt egyesülése is 1948-ban az Operaházban zajlott le. Tehát a kommunizmus hívei is szerettek felvonulni a lépcsőn... Mindenki szerette ezt a pompát birtokba venni. A páholyt is meg az egész auditoriumot. Csak most nem nádfonatú székek vannak, mint Ybl idejében, hanem szépen kipárnáztak, modern székek, amelyeknek már nem csapódik le az ülőlappja, mint a felújítás előtt. Addig, ha véletlenül valaki hozzáért egy üres üléshez, akkor az úgy zuhant le, hogy alig lehetett tőle valamit hallani. Most ezek egy liftes rendszer segítségével csendben fölzáródnak.

– *Lesznek előre kialakított állóhelyek a harmadik emeleten, az oldalsó részekben? És állítólag a legjobb zenei élmény éppen itt, az állóhelyeken kínálkozik majd.*

Zoboki: – Minden zenei térnek, a koncerttermeknek is az a sajátja, hogy a mennyezet rendkívül fontos szerepet játszik az akusztikai lecsengésben, hiszen előbb-utóbb minden hang a mellvédekről, illetve a különböző kemény

felületekről elkezdi visszaverődni a térben. Nem a közvetlen hangot halljuk csupán, mondjuk, az énekesnek a hangját, amit a testéből kiad, hanem tulajdonképpen egy hangszerbe énekel bele a zenész és játszik bele a zenekar, tehát mi egy teret hallgatunk. A harmadik emeleten olyan mennyiségű hangenergia van a Lotz-freskónak a jótékony reflexiója miatt, hogy a színpadnak talán nem lehet száz százalékát látni, viszont fantasztikusan lehet hallani. Ezeket a helyeket elveszítettük volna, ha oda ülőhelyeket rakunk, miközben fontos küldetése egy ilyen háznak az is, hogy olcsóbb jegyeken szerényebb pénztárcájú embereket, elsősorban fiatalokat be tudjunk engedni, akik így a legendás előadásokat meg tudják hallgatni. Londonban is, de rengeteget álltam Bécsben, Münchenben is oldalt, mindenütt számos állóhely van. Hangulata is van a dolgnak, én a harmadik emeleten ismerkedtem össze a legjobb barátaimmal.

– *Eddig is és a jövőben is sokan jöttek és jönnek ma-gáért az épületért. Baj volna ez?*

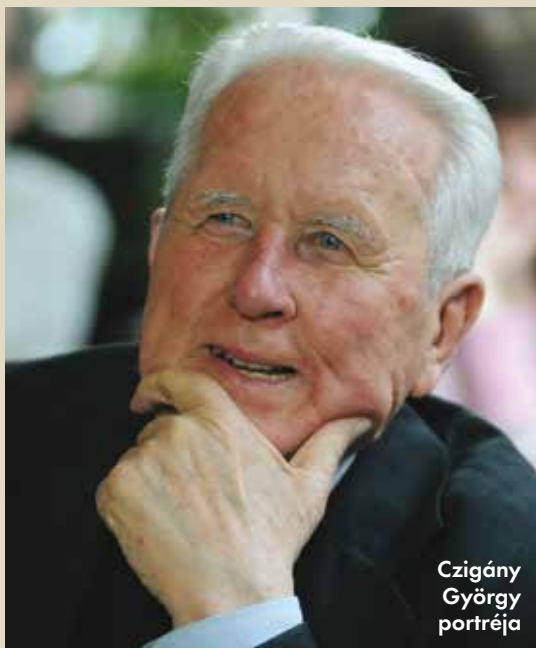
Ókovács: – Természetesnek gondolom ezt. Az építőművészet voltaképpen része az operának. A legjobb építészek készpénzt tesznek be jóval a haláluk után is az intézmény kasszájába. Ybl Miklós is ezt teszi. A nézők és a turisták azért fizetnek, mert ide akarnak bejönni, ezért is nagy a felelősségünk. Mi most újra élvezhetjük Ybl társaságát.

Zoboki: – Ez a tér, ki merem mondani, Magyarország legpatinásabb középületének tere: fémjelzi ennek az országnak a múltját, történelmét. És nemzeti díszteremben gondolkodva, valószínűleg az emberek kilencven százaléka ezt a termet említené meg. Az a csodálatos képzőművészeti, iparművészeti együttes, ami ebben a házban megvalósult, rabul ejti az embereket még akkor is, ha érzéketlenek erre. Gyerekkoromban én az Operaházat mindig varázskastélynak láttam. Még a színpad porára is emlékszem, mikor fölment a függöny. Itt az összművészet, a Gesamtkunstwerk, ahogy Wagner hívta, igazán megvalósul. Nem véletlen, hogy egy külföldi, ha belép Magyarországra és intellektuális élményt akar kapni, akkor először az Operába fogja a jegyét megvenni. És talán újra tudunk nyitni egy olyan közönségnek is, amelyik tévén keresztül, DVD-n keresztül, rádióközvetítésen keresztül soha nem fog operát hallgatni. Ezért az építészetnek az ereje itt nagyon tisztán és autentikusan megnyilvánul ennek a rekonstrukciónak a szellemében... Lássuk be, a Teremtő a lélekben adta nekünk a legtöbb energiát, és éppen egy ilyen nehéz időszakban, amikor háború dúl Európában, hadd mondjam ki, a lélekkel kellene foglalkoznunk többet. Mert a fene megette a matériát! Az látszik. Az opera pedig a lélek műfaja. És ez véleményem szerint örök.

Ókovács: – Azon töprengök, szabad-e kimondanom, hogy az Operaházat szokták templomnak is nevezni. És aki operát hallgat vagy egy hosszú homíliát a templomban, az néha egy kicsit elkalandozik. Ha az Ybl-féle Operaházban kalandozik el, mert nem tud figyelni három órán keresztül, akkor is megtermékenyítheti őt ennek a helynek a szelleme, az építészeti és a képzőművészeti kínálata... Ahogy Ybl bevezeti az embert a házba, aztán megforgatja a nagylépcsőn, tulajdonképpen az út porát is leveszi a cipőjéről, mire beér a terembe. Nem minden operaházban van ám ez így! Bizony, érdemes egy ilyen lélekmosást kipróbálnia annak is, aki az operától ma még távolabbnak érzi magát. ♦ *Összeállította: Sággy Ildikó*

CZIGÁNY GYÖRGY

AZ OPERAHÁZ DIÁKJA

Czigány György portréja

Hetven-nyolcvan éve a Magyar Királyi Operaház diákja voltam. Mint barátaim, én is évek alatt kijártam ott az érzelmek iskoláját. Igen, Flaubert regényének címe illik ide, mert az operaremekművektől tanultuk meg a legnemesebb indulatokat, érzelmeket: fölémelt szívvel és mély szomorúsággal gondoltunk Mimi halálára, elképedve botránkoztunk meg Jago gonoszságán: „vallom, hogy rossz az Isten”, énekelte. Dobogó szívvel élveztük a *Walkürök lovaglását* és sokáig tűnődünk a *Tűzvarázson*.

Gyerekkoromban gyalog jártam Budapesten. Háború volt. A szirénák hangja, mint a hullámvasút, föltört a magasba, aztán a mélybe zuhant: riadó! Majd békés órák következtek. Amikor a Krisztinavárosból átsétáltam az alagúton, a Pest felé nyíló ívben megláttam a várost, a Gresham-palotát, a Lánchidat, akkor örültem. Bejártam a kedvenc tájakat. Először a bazilikát néztem meg, aztán néhány utcával arrébb az Operaházat, majd a Zeneakadémiát, ahová jártam is. Nem voltam igazi nagy operarajongó, hisz zongoristaként engem inkább a Zeneakadémia, a hangversenyterem vonzott, a tantermek, a tanárok, akikkel találkozhattam, akiket csodáltam, és akiknek az élete példakép volt számomra. De persze eljutottunk az Operaházba is. A romos Tabánból a Petőfi-gimnáziumból (korábban Werbőczy volt) sokan jártunk már az Operaházba. Emlékszem, egyik barátomat kérdeztem: otthon vagy este? Nem, azt mondja, megyek az Operába. Mit nézel meg? A *Borisz Godunovot*. Ma hallgatom meg tizenötödször...

Volt egy szakállas tanárunk, remek történész, Grexa Gyulának hívták. Ő Wagner-operákat játszott a régi, Teleki téren összegyűjtött lemezekről.

Mi, diákok természetesen csak a harmadik emeleti meredek széksorok valamelyikébe jutottunk el, legtöbbször olyan helyre, ahol ki volt írva: erről a helyről a színpad

nem látható. De ez nem volt baj, mert a lépcsőkről lehetett látni a színpadot, a díszleteket, és nagyon jól halottuk a zene hatalmas örvényeit, onnan éppúgy, mint a díszpáholyokból. Olcsó jegyeket pedig, fillérékért, csak úgy tudtunk szerezni, ha egymást váltogatva, késő estétől másnap pénztárnýtásig sorban álltunk, hogy jelen lehessünk, mondjuk, a Klemperer által vezényelt *Mesterdalnokok* előadásán.

Néhány nagy élményem nekem is volt még diákkoromból. Láttam a Bartók-darabokat: *A kékszakállú herceg várát*, *A fából faragott királyfit*, *A csodálatos mandarin* balettet különböző szereposztásokban.

Az Operaház néhány kiválóságával olykor együtt is muzsikálhattam. Orgonán kísértem Báthy Annát, Gounod Bachot megidéző darabját, az *Ave Mariát* énekelte. Máskor Simándy József kísérője lehettem, aztán Sándor Judité, Ágai Karoláé, és nagyon sokszor Korondi Györgyé is. Korondi Gyuri kislánya ugyanoda járt zenei általános iskolába, ahova az én kisfiam, Gergő. 1979-ben a *Ki nyer ma? Játék és muzsika 10 percben* műsorom, sorozatom tízéves jubileumán körülnéztem Gergő osztályában, nincsen-e olyan gyermek, aki esetleg éppen a *Ki nyer ma?* kezdetének napján, március 3-án született. Szerencsém volt. Korondi Gyuri kislánya, Anna, a *Ki nyer ma?* megszületésének napján, talán éppen délben látta meg a napvilágot, akkor, amikor az ismerős, vidám szignál először szólalt meg. Azóta Anna híres operaénekes lett, de jelen volt nemcsak a tízéves jubileumon, hanem a huszadik, huszonötödik, harminadik évfordulón is, úgyhogy rajta, mint „biológiai órán” mérhettük a *Ki nyer ma?* idejének múlását is.

Kísértem Simándy Józsefet egyszer-egyszer, és, nem is olyan régen, Kiskunhalas templomában élete első televíziós szereplése alkalmával Miklósa Erikát is.

Az Operaház életének nem fontos eseménye, de annál kedvesebb az én számomra, hogy egyszer meg is hajlhattam az Operaház színpadán, a híres, remek, jelmezekben öltözött operaénekesek társaságában. Ugyanis Petrovics Emil javaslatára én fordíthattam magyarra – énekelhető költői szöveget adva – Monteverdi ritkán játszott operáját, az *Odüsszeusz hazatérését*. Ennek bemutatóján engem is belökdöstek a színpadra, Mikó András mondta: feketét a színészek közé, és így ott hajlonghattam én is, meghajolva az Operaház hírességei előtt, képzeletben a régi idők nagy énekesei előtt, akik ezen a színpadon álltak, és azok előtt is, akiket azóta ott hallhattam, láthattam hosszú-hosszú esztendőkön keresztül.

Mert meghajoltam az előtt a zeneszerető, a kultúrárt ébren és életben tartó közönség előtt, aki a szeretetével mindig éltette ezt az Ybl-palotát. És meghajoltam azok előtt a nagy mesterek, művészek előtt, akik Erkeltől Mahleren át, egészen az utóbbi időkig jelen voltak az Operaházban, és csodálatos emlékezetű produkciókkal igyekeztek valami olyan templomot teremteni, ami nemcsak külsőleg hasonlított a bazilikához, hanem a magyar kultúra, a zene, a szellem temploma is lett. ♡

Csajkovszkij: A diótörő

J. Strauss: A denevér

Erkel: Bánk bán

Rossini:
A sevillai
borbély

JELENETEK NEVEZETES OPERAELŐADÁSOKBÓL

LYUKASÓRA KÜLÖNSZÁM
XXXI. évfolyam, IV. szám. 2022/4.
Kiadja a Magyar Írók Egyesülete
Szerkesztőség: 1052 Budapest, Városház u. 7.

A szerkesztőbizottság tagjai:
**Alföldy Jenő, Ágh István,
Bertalan Tivadar, Czigány György,
Dobai Péter, Iancu Laura,
Markó Iván, Pröhle Gergely,
Rózsássy Barbara, Szakonyi Károly**

Főszerkesztő: **Sághy Ildikó**
Főmunkatárs: **Szakonyi Károly**
Művészeti vezető: **Réti Attila**
Olvasószerkesztő: **Bognár Antal**
Rovatvezető: **Simon Erika és Weltler Ildikó**
Titkárságvezető: **Óri-Kiss Gyöngyi**
Különszámunkat archív operatörténeti képekkel, valamint a felújított Operaház felvételeivel illusztráltuk.
Nyomdai kivitelezés:
VIRTUÓZ Kiadó és Nyomdaipari Kft.
1037 Budapest, Bécsi út 267.
Felelős vezető: **Tolonics Gergely**

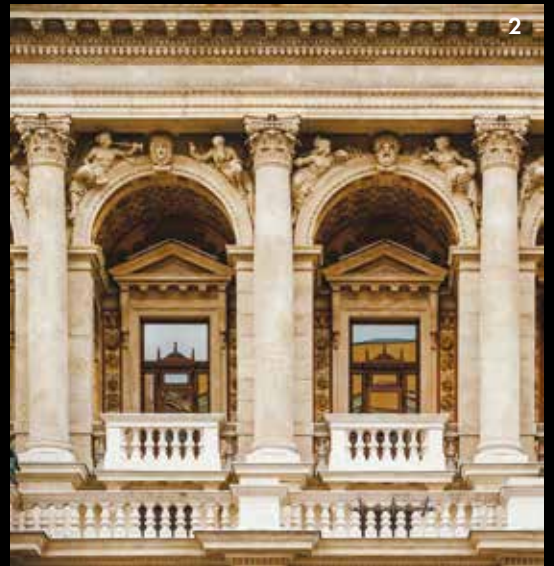
Erkel: Hunyadi László

Puccini: Turandot

„A DAL ÉS ZENE DÍSZES CSARNOKA”

*Teljes körű rekonstrukció után
a Magyar Állami Operaház*

1. A díszes fölépcsőház
2. Homlokzati erkélyek
3. Külső kandeláberek
4. Az Operaház utcai enteriőrben
5. „Szoborpark” az operaházi homlokzaton

